

20-12-2019

Trivsel og motivation hos kursisterne på HF- Cold Hawaii

- Et projekt om en måde at imødegå mistrivsel og motivationskrisen ved hjælp af en atypisk sammensætning af en ungdomsuddannelse som det er tilfældet ved HF-Cold Hawaii.

Af Frank Andrias Vegeberg Drangå
Studerende, 11, semester, Samfundsfag
(Centralt fag) og Historie (Sidefag)

Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg
Universitet

Vejleder: Mette Buchardt

*Antal normalsider af 2400 anslag, eksklusiv
indholdsfortegnelse og bilag o.lign: 75
Antal anslag med mellemrum, eksklusiv
indholdsfortegnelse og bilag o.lign: 179.993*

0.0 Abstract

This thesis investigates motivation, commitment and well-being in high school education. The problems in the educational system can be considered as gradually rising, more students are dropping out, more are uncommitted and people generally do not participate in the teaching, where it becomes more complicated to be a teacher as the students do not participate and attend the teaching. It is not considered by social scientists that it is the youth's laziness that underlies this development. The reason must be found in the competitive state's education ideal and performance culture as well as economic logic that reduce people to less than what they are. Students have become lonely and feel very individualized, where it has been difficult for many to grasp what is happening on their education. The purpose is to see if there is anything that can be learned from a concrete example that suggests having some very promising results concerning some of these current issues that exist in society, but especially in the education system.

The education is called HF-Cold Hawaii and have found an interesting way to integrate high school with surf, youth and culture, physical activities, nature, water and sea opportunities. All students live on a surf collective and appreciate the value of working-, learning together and helping each other as they can jointly achieve the goals of education. The education also provides competence development and relevant quality for the labour market in the form of working with experiences, events and branding within the tourism industry or other companies, as well as learning to create unique customer experiences and more.

The thesis is developed by an idealistic research method, where both social constructivists analyzes will be used, as well as methods including participant observation, field study, semi-structured interviews, qualitative methods of analysis that interpret social reality. All of this will be interpreted based on theories about education, learning, behavioural and educational sociology formulated by Pierre Bourdieu, Knud Illeris and Albert Bandura, respectively, who have all given different suggestions on how social reality can be interpreted and provide insight into how motivation, human actions can be interpreted. Moreover, formulated a holistic learning model as well as social learning. The analytical findings and interpretations of the empirical data will be collected and eventually evaluated what can be interpreted as having exemplary value about a broader context. where, in short, it is found that there is much to be learned by letting young people live together and have an active lifestyle while they study.

Indhold

0.0 Abstract	1
1.0 Indledning	4
1.1 Problemfelt og forskning på området	5
Motivationskrisen	5
Præstations- og perfektionisme	5
Konkurrencestaten	6
Uddannelseskapløbets vindere og tabere	7
Individualisering og ensomhed	7
1.2 HF-Cold Hawaii	8
1.3 Specialets forskningsspørgsmål	9
1.4 Specialedesign	10
2.0 Teori	11
2.1 Pierre Bourdieu	11
Kapital	12
Habitus	14
Felt	14
2.2 Knud Illeris	15
Indholdsdimensionen	15
Drivkraftdimensionen	16
Samspilsdimensionen	18
2.3 Albert Bandura	19
Selvkompetence	20
Motivation og troen på egen kunnen	21
2.4 Sammenfatning	23
3.0 Metode	25
3.1 Videnskabsteori	25
3.2 Indsamling af empiri	27
Deltagerobservation	27
Valg af informanter	28
Semistrukturerede interview	29
3.3 Analysestrategi	30
4.0 Analyse	32
4.1 Portræt af informanterne	32
Dennis	33

Hans	34
Mikkel	36
Mette	37
Lise	39
4.2 Teoretiske perspektiver på specialets empiri	41
4.2.1 Skolen som et socialt felt	41
4.2.2 De lærernes erfaringsverden	50
4.2.3 Oplevelser omkring uddannelsen	58
5.0 Afslutning	67
5.1 Diskussion	68
5.2 Konklusion	71
6.0 Litteraturliste	74
6.1 Faglitteratur	74
6.2 Internetressourcer:	76

1.0 Indledning

Udgangspunktet på ungdomsuddannelserne har i følge læringsforsker, Knud Illeris altid drejet sig om, hvad der er fundet vigtigt, de unge skal lære med henblik på deres senere deltagelse i samfunds- og arbejdslivet, almen dannelse og opretholdelse af samfundet. Illeris betegner det som den konservatisme, der præger ungdomsuddannelserne, som han finder tilbageskuende i stedet for fremadrettet (Illeris, 2013:177-178). Illeris påpeger, at ungdomsuddannelserne grundlæggende trænger til en forandring, der skal kunne give mere plads til de unge, så det er vinklet til noget de unge, kan forholde sig til og på deres præmisser. Dette skulle skabe øget interesse for fagene, hvor det på den måde kan få mere aktiv deltagelse og bedre studiemiljø. Det vil forbedre mulighederne, for at fastholde de unges interesse, og vil evne at samle de frafaldte op og støtte dem, samt kunne engagere de unge, der er skoletrætte eller er kommet på kant med skolesystemet. Problemet er dog, at det ikke passer ind i billedet med kompetencegivende uddannelse, men i stedet retter opmærksomheden mod personlig identitetsdannelse og gennemførelse af uddannelsen (Illeris, 2013:178-181). Der findes en uddannelse, som kan tolkes at forsøge sig med den læringsforståelse som det bliver bragt af Illeris, nemlig HF-Cold Hawaii.

”Vi er en ungdomsuddannelse for unge med lyst til surf, hav, natur og fællesskab. Fagligt svarer det til en traditionel hf, men opbygningen er en smule anderledes (...) Kollegiet eller "Kroen", i daglig tale, danner ramme om fællesskabet der i høj grad er med til at gøre vores hf unik” (Thy-Mors HF & VUC, 2019A).

Dette speciale er ikke den første, der har vendt blikket mod HF-Cold Hawaii. Flere journalister, fagblade og lignende har søgt kontakt til skolen og dets elever for at opnå viden om, hvad der sker på det atypiske studie. Selv en tidligere universitetsstuderende fra Aalborg Universitet fra studiet Læring og Forandringsprocesser, har været vejen forbi skolen og undersøgt den sociale kapital og typer af netværksdannelse, der fandtes blandt eleverne på HF-Cold Hawaii i 2015 ud fra teori af Robert Putnam. Til dette specialets held har vedkommende primært haft sin interesse i bymiljøet Klitmøller og surferkulturen, hvor vedkommende har afgrænset sig fra læringsdelen.

Dette speciale vil ved hjælp af en socialkonstruktivistisk analysemetode suppleret med en eksemplarisk tilgang vurdere, hvorvidt der kan udledes noget eksemplarisk ud fra

undersøgelsen af elever fra HF-Cold Hawaii. Der vil undersøges, hvordan det som undervisningsinstitution og tilrettelæggelse af en uddannelse, der integrerer hf-uddannelse, surf, natur og fællesskab fungerer hos de unge mennesker. Dette vil blive behandlet ved hjælp af læringsteori, uddannelsessociologi samt motivation og adfærdsteori. Det skal kunne anvendes, til at skabe en forståelse for elevernes forskellige beretninger om deres erfaring med uddannelsen.

1.1 Problemfelt og forskning på området

I de følgende afsnit vil specialets problemfelt blive gennemgået, hvor samtidig skal fungere som en gennemgang af den forskning, der findes på området omkring trivsel, motivation og udfordringerne i uddannelsessystemet.

Motivationskrisen

På landets gymnasier er udfordringer med fravær, frafald, skoletræthed, uro, mistriivsel og manglende engagement i undervisningen tiltagende problemer ifølge flere gymnasielærere og uddannelsesforskere. Problemerne i uddannelsessystemet bliver af eksperter betegnet som, at ungdomsuddannelserne befinder sig i en motivationskrise. Undervisere giver udtryk for, at det er vanskeligt at motivere de unge og få dem til at engagere sig i undervisningen, hvis de overhovedet møder op. Ungdommen vil i grunden gerne uddanne sig, men de føler, at de mangler motivationen til det, som foregår på de diverse uddannelser. Det er et problem specielt, når den uddannelsesfrekvens, der har været stigende siden 1960'erne er gået helt i stå de seneste årtier (Sørensen et. al., 2013: 9-11).

Præstations- og perfektionisme

Flere elever på den danske gymnasieskole føler sig utilstrækkelige og har svært ved at leve op til det, der forventes af dem. En trivselsundersøgelse foretaget af Børne- og Undervisningsministeriet i efteråret 2018 viser, at 70 procent af pigerne og 50 procent af drengene meget ofte føler sig stressede på gymnasiet. Derudover viser undersøgelsen, at hver tredje gymnasieelev har overvejet at droppe ud af skolen (Boier, 2019). De unge søger i større omfang ind på ungdomsuddannelserne. Ungdomsgenerationen er målrettet og har ambitioner med deres liv, de vil ikke ende som socialt udsat samt stå uden uddannelse og på den måde blive udelukket fra arbejdsmarkedet. De studerende knokler med at holde motivationen oppe

for uddannelsen, de bliver presset og stressede, hvilket gør, at de vanskeligt kan overskue at gennemføre uddannelsen. Problemerne skyldes ifølge flere eksperter ikke ungdomsgenerationens dovenskab og manglende evne til at tage ansvar for eget liv. Derimod skal årsagen findes i udskiftningen fra læringskulturen til præstations- og perfektionskultur. Dette gør det vanskeligt og demotiverende for de unge, da de får sværere ved at se meningen i det, de laver. De unge får konstant af vide, at de hurtigt skal gennem uddannelsessystemet. De skal være egnet til et krævende arbejdsmarked og international konkurrence (Sørensen, 2013; Sørensen et. al., 2013; 12-13). Fritidsinteresser i form af sport kan give et midlertidigt afbræk, fra det store pres eleverne møder i gymnasieskolen, ifølge en række gymnasieelever. Skolearbejdet gør, at de sjældent kan finde ro. De unge har høje forventninger til sig selv og vil gerne præstere bedre end andre, da de er overbevist om, det er den eneste vej, de kan sikre sig adgang til deres drømmeuddannelse (Videbæk & Schlaikier, 2019).

Konkurrencestaten

Professor ved Copenhagen Business School, Ove Kaj Pedersen påpeger, at der er sket et skifte i menneskesynet i uddannelsessystemet. Det handler om selvdisciplinering, evnen til at motivere sig selv, ansvar for eget liv, evnen til at være omstillingsparat til både livslang læring og et omskifteligt arbejdsmarked. Dannelse handler om at ruste de unge med færdigheder og egenskaber hurtigt og effektivt, skiftet betyder blandt andet, at uddannelsespolitik og beskæftigelsespolitik er blevet samhörig med hinanden. Konkurrencestatens menneskesyn om kompetenceudvikling bliver tydelig allerede i folkeskolen, hvor eleverne udsættes for adskillige målorienterede internationalt og nationalt komparative undersøgelser for elevernes målbare evner. Eleverne både i folkeskole og gymnasiet selv skal tage ansvar for egen læring og motivation. Det er et problem, at unge er demotiverede og stressede, men det er også et problem ifølge Pedersen, at der stadig hænges fast i fortidens dannelsesideal, der hører efterkrigstiden til (Pedersen, 2013: 220-223; Pedersen, 2011: 170-172; Thorup, 2014).

Pedersen erkender, den opfattelse om, at unge blot skal motiveres til selv at tage ansvar for eget liv og uddannelse, kan ende med at få den stik modsatte betydning for de unge, som reelt mangler motivation. Specielt, når der efterhånden ingen vej er udenom uddannelse. Det gør det svært for de unge, der bliver bombarderet med, at problemet er deres egen skyld. Pedersen nævner, at denne individualisering kan have konsekvenser for de unges ve og vel ved, at de unge kan ende med at blive selvdestruktive (Pedersen, 2013: 223-225, Thorup, 2014).

Uddannelseskapløbets vindere og tabere

En anden fortolkning i forlængelse af det ovenstående omkring de udfordringer, der findes i uddannelsessystemet, kan tolkes at være på baggrund af, at de unge ikke længere i lige så høj grad som tidligere er drevet af en passion for dannelse og læring. Nysgerrigheden for at lære nyt er ikke længere den tungeste drivkraft, de danner sig fordi de skal. Det, der driver dem, er at sikre sig selv i livet. Desuden er der andre, der helt har opgivet, da de unge på forhånd skønnes til ikke at have rette kompetencer og at være for gymnasiefremmede til overhovedet at begå sig på en gymnasial uddannelse. De unge bukker under for de krav og forventninger om selvdisciplinering og ansvar, som de oplever. Mange uddannelser er præget af en performancekultur, hvor fokus er på at præstere godt og klare sig i uddannelseskapløbet. Det har skabt overpræsterende elever, som har fået den opfattelse, at det kun er 12-tallet, der gælder, hvilket har sørget for, at flere unge bliver drevet af angst for ikke at gøre det godt nok. Samtidig findes der de inaktive elever, som ikke føler, de har en chance for at få, det eftertragtede 12-tal. De er blevet helt opgivende og yder ikke en ekstra indsats, da de på forhånd vurderer, de ikke kan præstere tilstrækkeligt til at få de efterspurgte høje karakterer (Fuglsang, 2019; Thorup, 2014).

Gymnasieskolen har udviklet sig fra at gå fra at være en eliteskole, der gik ud på socialisering af den dannede middelklassens børn til et massegymnasium, der kan rumme tre fjerdedele af en ungdomsårgang. Dette uddannelsespolitiske skifte kom i efterkrigstiden, hvor uddannelserne skabte ny bevægelighed inden for, social, geografisk og kulturel forstand. Hvilket betød, at befolkningen gennemgik en omfattende social omstrukturering. Viden og læring i det moderne samfund møder ingen tvivl om, at det er vigtige samfundsmæssige ressourcer. Gymnasiet bliver uden videre betragtet, som en succes som flest mulige skal have del i. Chanceulighed og social arv bliver ved med at være udfordringer, den politiske debat hos nogle har vendt opmærksomheden tilbage til den oprindelige forståelse ved gymnasiet, at det skal være et højt niveau gymnasium med skærpede adgangskrav og reduktion ved tilgangen (Olesen, 2017: 67-69).

Individualisering og ensomhed

De unge er ensomme og mange oplever, de er meget alene på gymnasiet ifølge ungdomsforsker, og daglig leder af forskningscenteret Center for Ungdomsstudier, Søren Østergaard. Karakterræs, perfektionskultur både på studiet, men også i fritiden og det sociale

liv, frygten for ikke at være god nok og vanskeligheder ved at blive en del af fællesskabet bidrager til at flere unge mistrives på gymnasiet. En større gruppe unge, har svært ved at lave aftaler efter studiet med klassekammerater. De er blevet individualiseret og dårlige til at snakke om deres problemer. I Østergaards undersøgelser finder han frem til, at flere unge tror, de er de eneste, der går med disse problemer og dermed holder det for dem selv. Der bliver ikke snakket om elevernes egen frygt for, at de ikke kan præstere. Angsten for at fejle er hæmmende for eleverne, hvor det store fokus på karakterer burde ifølge Østergaard suppleres med opmærksomhed på feedback, så der kan komme en udviklingskultur i stedet for præstationskultur (Boier, 2019).

1.2 HF-Cold Hawaii

HF-Cold Hawaii vandt uddannelsesprisen hos VUC-uddannelser i 2015, fordi den kommer med et solid og motiverende uddannelsesstilbud i Vandkantsdanmark. En uddannelse, der søger at komme med løsninger på nogle af de højaktuelle udfordringer hos uddannelserne, som formår at involvere ressourcerne i lokalmiljøet (Hansen, 2015). Perspektiverne omkring en læringskultur, hvor eleverne begår sig på en ungdomsuddannelse med performance, udviklingskultur og kompetencer til arbejdsmarkedet, hvor de lærer at være fleksible og omstillingsparate samtidig med, at der er plads til HF, surf, skating, ungdomsliv, fritidsinteresser og sociale fællesskaber. Unge gymnasietrætte, der er frafaldet deres uddannelser flere gange, har her genfundet gnisten til studiet. HF-Cold Hawaii går op i fysisk udfoldelse og socialt miljø, da uddannelsesstedet har den holdning, at det er fremmede for læringen, hvor der på skolen gøres meget ud af, at eleverne er glade og har det godt (Rohleder, 2019; Sørensen, 2019; Holm, 2018). På HF-Cold Hawaii ligger frafaldet på 11 procent i 2016 og 6.6 procent i 2017, hvor det hos en almindelig HF-klasse på landsplan ligger på omkring 25 procent. Dertil har uddannelsen et højere karaktergennemsnit i forhold til landsplanen af landets gymnasiale uddannelser med 1-2 procentpoint (Lysgaard, 2018).

Eleverne bliver tilbudt at flytte ind i et surf kollegie sammen med deres klassekammerater tæt på naturen. Undervisningsforløbet frisætter sig i flere omgange fra det traditionelle klasselokale, og giver de lærende et skema med fleksibilitet ved at opsøge vilde bølger og at tillade undervisningsfagene at komme ud i naturen. Undervisningen kan blive flyttet, så det bliver aftenundervisning i stedet og lignende tiltag tages for at få undervisningsgangen til at fungere. Dette kan lade sig gøre ved, at skemaet er fleksibelt, hvor en hel undervisningsdag kan

blive aflyst til fordel for de gode bølger. Formålet er at forene uddannelse med ungdomskultur og livsstil ved at blande uddannelsen med surfing og kollegiefællesskab, sådan det kan give en bagvedliggende motivation til at gennemføre en HF. Udover, at eleverne får en HF-eksamen, så lærer de i forbindelse med deres studie at arbejde med kundeoplevelser, livredning og sikkerhed, events og branding inden for turistbranchen eller andre virksomheder (Thy-Mors HF & VUC. 2019B; VUC Årsmøde, 2015).

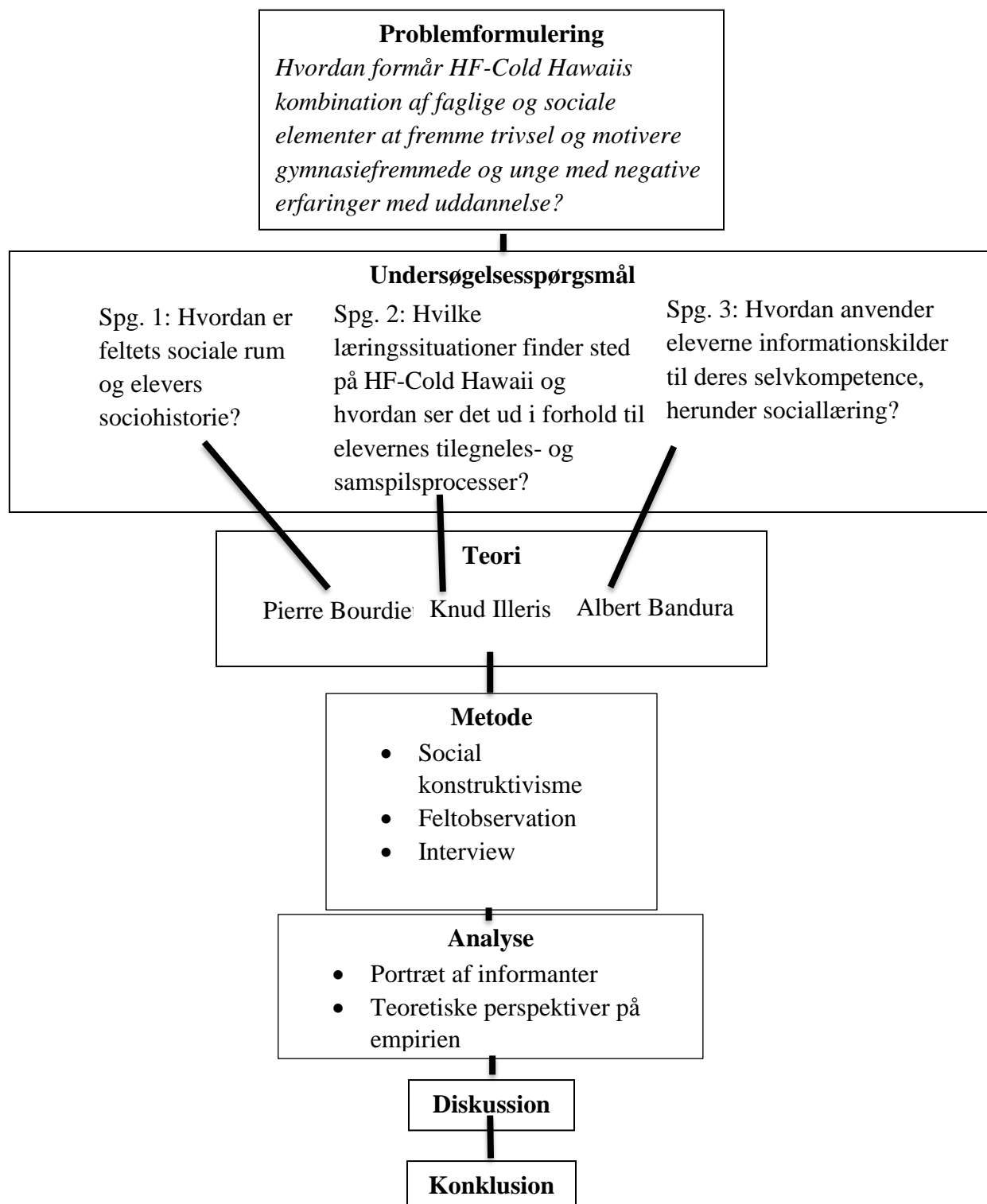
1.3 Specialets forskningsspørgsmål

Ud fra de indledende afsnit om udfordringer i uddannelsessystemet, suppleret af eksemplet ved den atypiske sammensætning af en ungdomsuddannelse, så kan der udledes følgende problemformulering:

Hvordan formår HF-Cold Hawaii's kombination af faglige og sociale elementer at fremme trivsel og motivere gymnasiefremmede og unge med dårlige erfaringer med uddannelse?

1.4 Specialedesign

For at kunne besvare specialets forskningsspørgsmål, er der valgt at anvende en socialkonstruktivistisk analysestrategi, hvor teori anvendes som støtte til fortolkning, da det forklarer et udsnit af den sociale virkelighed (jævnfør kap 3.3).

De tre overordnede undersøgelsesspørgsmål som fremgår i projektdesign figuren, er formuleret på baggrund af den teori, der er udvalgt til specialet. Disse er Pierre Bourdieu, Knud Illeris og Albert Bandura. Det bør blive pointeret, at der er adskillige læringsteoretikere, der har undersøgt uddannelse, uddannelsessociologi og læring, som meget muligt ville kunne bidrage med tilsvarende eller andre relevante fortolkninger. I dette speciale forventes disse tre teoretikere at bidrage med præcis de værktøjer, der forventes at kunne give en dybere indsigt i forhold til specialets afgrænsede kontekst i forhold til HF-Cold Hawaii, hvor der på den baggrund er opstået en mætning af teori. Teorien giver en forståelse af de omstændigheder, der ligger omkring eleverne i forhold til motivation, trivsel og engagement, der kan anses som gymnasiefremmede eller som har stødt på problemer i uddannelsessystemet.

Undersøgelsesspørgsmål et, skal bidrage med viden om de involverede elever, der er i feltet og generelt til at få en anvendelig indsigt i det sociale rum til at kunne foretage fortolkninger på læringsforudsætninger, og til at kunne begribe de sociale strukturer. Spørgsmål to er formuleret med det formål at kunne forstå undervisningen og hvad, der skal til i læringssituationerne for, at eleverne på en hensigtsmæssig måde kan tilegne sig viden. Spørgsmål tre ved specialets motivationsteori, skal kunne bidrage med forståelse om, hvad der driver folk samt hvad, der er af betydning, når det kommer til elevernes egne vurderinger om dem selv.

2.0 Teori

I dette teorikapitel vil begreber og teorier af henholdsvis Pierre Bourdieu, Knud Illeris og Albert Bandura blive fremstillet. Det vil være de dele af deres teorier, som forventes at være relevant til at behandle specialets problemstilling. Afslutningsvis i teorikapitlet vil der komme en sammenfatning, hvor der vil udredes, hvordan teorierne vil anvendes i de analytiske afsnit.

2.1 Pierre Bourdieu

I specialet er der valgt, primært at beskæftige med begreberne kapital, habitus og felt af fransk sociolog og antropolog, Pierre Bourdieu (1930-2002). Bourdieu mener, at skolen er med til at reproducere den dominerende sociale orden, da skolen ubevidst anerkender de dannedes børns evner og talenter. Det sker blandt andet ved at vurdere eleverne på individuelle præstationer, og ikke er opmærksom på de ulige forudsætninger ved forskellig socialherkomst. Skolen en instans, der bidrager med viden, og kompetencer, men er indbefattet kulturelle normer og

idealer. Det er ikke de ulige økonomiske betingelser alene, der skaber forskellen på de studerendes uddannelsessucces ifølge Bourdieu, men forskellig kulturel adgang, der former de sociale vilkår (Esmark, 2006: 72-75).

Kapital

Kapitalbegrebet fordeler sig som kulturel-, social-, økonomisk- og symbolsk kapital, der er vedrører symbolske og materielle ressourcer. Derudover findes et væld af andre kapitalarter som henholdsvis uddannelseskapital og videnskabelig kapital. De forskellige kapitalarter kan konverteres til andre former for kapital (Broady, 2003: 457+468). Bourdieu beskriver, at det er den relative vægt af kapitalformer, der fordeler sig mellem mennesker og samlede mængde. Det er de forskellige kapitalbesiddelser, der er medbestemmende for, hvordan mennesker kan placere sig i forhold til hinanden inden for de afgrænsede sociale rum. Kapitalernes betydning er forskellig i de respektive sociale rum, hvor det er forskellig i hvor høj grad økonomisk, social eller kulturel kapital værdsættes (Bourdieu, 2008: 21-22).

Symbolsk kapital er et relationelt begreb, hvilken Bourdieu anvender til at indfange, hvad der anerkendes af sociale grupper. De symbolske ressourcer er derfor, hvad der inden for et bestemt område tillægges værdi. Det må pointeres, at der trods overlap må adskilles mellem symbolsk kapital og teknisk kompetence. Årsagen er, at den tekniske evne til at håndtere forskellige færdigheder ikke i sig selv repræsenterer den symbolske kapital. Der må derfor foreligge et register af benævnelser, der tillægger en færdighed en mindste smule almen anerkendelse inden for et afgrænset område, hvor fænomenet opererer. Symbolsk kapital som det mest almene begreb kan findes overalt, hvor det indenfor et afgrænset område er, hvad der anses som repræsentation af et anseeligt mål (Bourdieu, 2008: 37; Broady, 2003: 462-463).

Økonomisk kapital defineres som et samlet begreb for monetære ressourcer, personers mulighed for at få erhvervet sig goder og tjenesteydelser (Bourdieu, 2008: 21-22+34).

Kulturel kapital, der også kendes som dannelseskapital omhandler eksempelvis at være i besiddelse af bestemte eksaminer, at være dannet og fortrolig med finkultur. Bourdieu anvender det i sin forskning til at sætte fokus på dominerende forhold, der gør sig gældende for samfundet som helhed. Uddannelsesinstitutionerne i den moderne verden er den lokation, hvor lagring og udveksling af den kulturel kapital finder sted. Den fordrer bestemte

objektiverede kulturelle ressourcer, da det som institution behersker den måde, det tilegnes. De dispositioner, evner, handlings- og orienteringsmuligheder den enkelte besidder kan beskrives som legemliggjort kulturel kapital. Det kan være på baggrund af arven fra forældrene eller egen uddannelsesbane, der ofte er effektive indikatorer for besiddelsen af kulturel kapital. Dannelseskapital indebærer individets besiddelse af kulturel kapital i form af at være velinformeret. Sådan de er bekendte med den brede vifte af muligheder, der gør sig gældende for at forme en lovende udsigt til en privilegeret fremtid (Broady, 2003: 463-468).

Bourdieu har i sin forskning forsøgt at forstå samspillet mellem social og geografisk oprindelse og dets betydning i forskellige situationer, hvor der ikke kun er opmærksomhed på at indfange fordelingen af privilegier og ressourcer inden for uddannelsessociologien. Bourdieu var også interesseret i det brede billede om kulturel kapital, og hvordan individer indoptager og styrker disse ressourcer. Social oprindelse gav den stærkeste forklaringsvariabel på adskillige situationer blandt studenterne i hans undersøgelse. Førhen Bourdieus udgivelser var den alment accepterede opfattelse, at succes i skolen og evnen til at værdsætte kultur udelukkende var betinget af personlige kvaliteter og god vilje. Bourdieu lod ikke sine iagttagelser stå som den eksklusive baggrundsvARIABLE. Det bemærkes, at han lægger vægt på, at de kulturelle ressourcer, hvad angår nedarvede og erhvervede ressourcer er bevægelige og foranderlige. De er netop ikke udelukkende afgjort af det faktum, at individet er født i en bestemt familie. Det handler lige så meget om individets fortsatte livsbane og vejen gennem uddannelsessystemet, der dog kan være præget af forskellige forudsætninger (Broady, 2003 s 470-474).

Social kapital er de sociale relationer, slægten, de venskabsbånd, der etableres og lignende af forskellige sociale netværk, begrebet anvendes til at finde individer- og grupperes ressourcer. Den kan give fordele på trods af besiddelse af identiske øvrige kapitalarter, så har mennesker med høj grad af social kapital ofte flere fordele hos andre (Kaspersen, Blok, 2011: 71-72). Social kapital dækker også evnen til at indgå i forskellige sociale netværk. Uanset, hvor meget vægt, der lægges på uddannelseskapitalen, kan en højt værdsat eksamen ikke alene garantere et vellykket liv. Social kapital yder, at uddannelsen kan forrentes, da der ved forbindelser afgør muligheden for at få den ansete position. Erhvervskarrieren og forskellige sociale succeser afhænger af støtte fra familie, venner og lignende støttende enheder (Broady, 2003: 476-479).

Habitus

Habitusbegrebet bliver betragtet som en slags legemliggjort kapital. Det udgør grundlaget for menneskers muligheder for at handle, tænke og begå sig i den sociale verden. Habitus er noget, der bliver etableret gennem de erfaringer mennesker skaber. Tilegnelsen sker ved hjælp af de vaner, der opnås ved familie og skole, som funderer grundlaget for individets handlingsmønstre (Broady, 2003: 457). I forhold til habitus, ser Bourdieu det som et formidlingsled mellem de objektive strukturer i feltet og samtidig aktørernes subjektive forhold til disse strukturer. Bourdieu beskriver det som et socialt konstitueret system af holdninger og strukturer, som er tilegnet i en praksis, som konstant er orienteret mod praktiske mål. Det er både et fysisk og socialt system af sanser og forskellige kriterier, der definerer handlen samt handlingsstrategier (Rasborg, 2009: 372). Der findes lige så mange habitus som mennesker, men oftest bliver habitus betragtet hos grupper i undersøgelser som det, der tilskrives klasser, klassefraktioner, faggrupper, familier med videre for sociale betingelser og erfaringer. Den intellektuelle fødte, der lægger stor vægt på kulturel kapital og industrileder fødte med vægt på den økonomiske viser grundlæggende en forskel på menneskers habitus ud fra sammensætningen af deres nedarvede samt erhvervede kapital. Habitus er medstyrende for, hvordan mennesket investerer, akkumulere og konvertere deres kapital. Individ- og gruppers habitus som er systemer af dispositioner, er medbestemmende for, hvordan de ud fra et begrænset antal principper kan begå sig i forskellige sociale sammenhænge. Bourdieu påpeger herved med sin teori, at individers handlen ikke direkte er aftryk af ydre omstændigheder, men mødet mellem menneskers habitus og sociale sammenhæng. Anvendelsen af habitus som handlingsforståelse medvirker, at der ikke lægges entydigt vægt på diskussionen om, hvorvidt handling er af strategisk eller ubevidst ritual. Habitus sætter rammerne for, hvordan individer oplever, tænker og handler. Ydermere er det medvirkende til, hvordan individer i det sociale rum konstruerer deres position. Bourdieu lægger sig imellem disse handlens forståelser, hvor der ved hjælp af de kapitaler, der er tilgængelige, vil individer forsøge at forbedre eller bevare deres position. Bourdieu kalder denne handling for strategisk, men alligevel betinget af de handlingsmuligheder, der foreligger individet (Broady, 2003: 479-484; Bourdieu, 2008: 23-26).

Felt

Feltbegrebet anvendes til at se på, hvilke kapitaler, der samler sig i et afgrænset område. Felt betegnes som et system af relationer og positioner, hvor mennesker og eller institutioner

interagerer med hinanden. Bourdieu betegner det som et foranderligt område i samfundet, hvor der findes et sammenstød af forståelser, der skal danne mening i den specifikke kontekst. Sociale felter kan indeholde specifikke regler som optagelse, udvælgelse af hvad, der yder autoritet og tilstrækkeligt mål for symbolsk kapital og habitus (Broady, 2003: 457-458+465).

Med feltbegrebet er det muligt at betragte afgrænsede udsnit af det sociale liv som en på forhånd struktureret verden. Den er allerede etableret med symbolsk kapital, der sætter rammerne for stridighederne internt i feltet, hvor der strides om, hvilken symbolsk kapital, der skal tillægges størst værdi. Felterne er ikke autonome, hvilken betyder, at påvirkning kan ske af andre eksterne felter. Bourdieu anvender termen doxa på de omstændigheder, der trods uenighed inden for feltet kan forene de involverede som de udtalte spilleregler. Det er ikke alle, der kan opnå adgang til feltet. Nytilkomne skal have de rette ressourcer i bagagen og det afhænger af vedkommendes habitus. I analysen af et socialt felt, fordrer det en indsamling af oplysninger om de mennesker, der virker dette sted. Ud fra en dybere undersøgelse af de respektive kapitaler, kan der tegnes et kort over, hvordan mennesker ud fra deres kapitalbesiddelser havner omkring hinanden (Broady, 2003: 484-487).

2.2 Knud Illeris

I specialet vil der i forhold til Knud Illeris (f. 1939) professor i uddannelsesforskning, hovedsageligt lægges et fokus på hans dobbelte læringsbegreb i forhold til tilegnelses- og samspilsprocesser. Det er nødvendigt, da som Illeris forklarer det, så findes, der ingen automatisk sammenhæng mellem undervisning og læring (Illeris, 2017: 17-20).

Indholdsdimensionen

Illeris beskriver, at indholdsdimensionen i hans læringsforståelse handler grundlæggende om, hvordan hjernen tilegner sig ny viden, det vil sige den lærernes erfaringsverden. Det drejer sig om, hvilken viden, holdninger, adfærdsmønstre, indsigt og færdigheder, den lærende tilegner sig. Dermed er det, det generelle som individet tilstræber sig, så der kan skabes en mening og mestring, der styrker selve funktionaliteten. Det er kognitive og praktiske motoriske færdigheder, som læres, hvilke kan være sproglige og matematiske samt evnen til at operere redskaber og så videre af ting, der også ligger uden for det kognitive (Illeris, 2017: 46). Illeris taler om fire typer læring i relation til tilegnelsesprocessens beskaffenhed. Disse er kumulativ-, assimilativ-, akkomodativ- og transformativ læring. Den kumulative læring, også kaldet

mekanisk læring, omhandler den situation, hvor individet ikke på forhånd har den nødvendige viden til at lære nyt. Det er et indledende stadie, hvor ingen tidligere læring kan tilknyttes. Stadiet er typisk det, der kan betragtes hos små børn eller udfordrede voksne, hvor al læring forekommer som relativ ny. Det samme gør sig gældende ved udenadslære, hvor indholdet ikke knyttes til noget som den lærende kender til i forvejen. Begrebet assimilativ læring drejer sig om en læring, der tilføjes de i forvejen etablerede vidensstrukturer, hvilket beskrives som de kognitive skemaer. Læringstypen er den gængse læring alle individer praktiserer i dagliglivet. Den læring, der tilføjes forudsætter, at den lærende har tilegnet sig de krævede egenskaber og kendskab for, at det er muligt. Den lærende tilpasser og indarbejder ny viden fra de påvirkninger, der sker i omgivelserne på baggrund af den erfaring og viden, der er baseret på den tidligere læring. Denne fremgangsmåde er den helt grundlæggende, der anvendes i uddannelsesverden, hvor viden og færdighedslæring sker i forskellige udviklingstrin, der tilføjer ny læring i en bestemt logisk rækkefølge (Illeris, 2017: 55-61).

Akkomodativ læring er, hvordan individet selv ud fra den læring, viden og indsigt det allerede besidder at håndtere en problemstilling. Denne læringstype kaldes også overskridende læring, da det netop handler om at strukturere og omstrukturere, de allerede etablerede skemaer. Denne proces udgør individualiseringen, da individer hver kan finde forskellige løsninger ud fra deres respektive mentale skemaer. Individer handler forskelligt og har forskellige måder, de aktualiserer deres viden. Hvad eleverne lærer i undervisningen som ofte kan være forskelligt, er navnlig også på grund af den akkomodative proces, da det er ud fra, hvad de forskelligt allerede ved, og hvordan de anvender det i læringsituationen. Forudsætningen for, at den akkomodative proces kan finde sted, er det nødvendigt, den lærende har de relevante faglige forudsætninger, holdninger og eller sociale relationer. Akkomodativ læring handler om refleksion, kritisk tænkning til at finde sine kompetencer og benytte sin viden i praksissammenhænge (Illeris, 2017: 62-65). I forhold til læringstypen transformativ læring, så er det besluttet at afgrænse fra den til analysen. Relevant indsigt og fortolkninger om vaner, præferencer og identitet kan dækkes empirisk og ved hjælp af den øvrige teori.

Drivkraftdimensionen

Drivkraftdimensionen handler om det, der driver individet som motivation, følelser og vilje. Helt grundlæggende det, der driver den lærende til det, der kræves for at lære. Hvad der driver den enkelte til at opsøge ny viden, forståelse eller nye færdigheder. Om det er drevet af et lystbetonet behov eller ærgerlig nødvendighed afspejler sig ifølge Illeris i den lærernes

engagement. Indhold og drivkraft er gensidigt påvirkende, det indholdsmæssige kan få den betydning for drivkraften, da der ved læring kan skabes yderligere engagement, motivation, vilje, kan fremmed ved ny indsigt og færdigheder. Set fra den modsatte vinkel, hvis der i forvejen er motivation, vil det være lettere for den enkelte at indoptage læring (Illeris, 2017: 46-47).

En høj intelligenskvotient er ikke nogen sikring for, at individet vil klare sig godt i tilværelsen, det er mindst lige så vigtigt med evnen til på en hensigtsmæssig måde at kunne bruge og styre sine følelser. Der er et samspil mellem fornuft og følelser, hvor individet skal kunne bruge sine følelser til at holde en drivkraft kørende. Dertil, hvis der er ubalance i individet, hvis det fysisk, følelsesmæssig og lignende, herunder stress, så kan det reducere og endda blokere for ny læring (Illeris, 2017: 109). Drivkraft er en væsentlig integreret del af al læring, det er op til den enkelte ud fra følelser, lyst, vilje og motivation at mobilisere den energi, der er knyttet til læringen (Illeris, 2017: 118). Ligesom der i den indholdsmæssige dimension opbygges strukturer og skemaer, kan der hos den drivkraftsmæssige tales om, at der sker en udvikling af følelsesmæssige, motivationelle og miljømæssige mønstre. Drivkræfterne har en stor betydning for læringsresultaternes karakter, da hvis den lærende er engageret og velmotiveret vil være mere tilbøjelig til at kunne huske det lærte, og vil være mere tilbøjelig til at bruge de lærte færdigheder. Den lærende, der er mindre motiveret, og måske har diverse komplekser for læringen samt måske har slidt sig igennem for at indoptage læringen vil være mere tilbøjelig til at glemme det og undgå det. Et tredje perspektiv, så hvis læring finder sted, kan det have en positiv påvirkning, da de forståelsesmæssige fordomme den lærende kan have sat sig og derved føre til nye følelser på områderne (Illeris, 2017: 104-107).

De læringsmæssige udfordringer er, at der skal appelleres til de lærernes interesser og forudsætninger på samme tid som, at læringen skal ske på et passende niveau. Det må ikke opleves som uvæsentlig læring ej heller for kompliceret, så det føles som enten unødvendig eller uoverkommelig, sådan den lærende forsøger at undvige fra det. Presset fra samfundet bevirker, at udfordringen ved læring på alle niveauer bliver for uhensigtsmæssigt store og i nogle sammenhænge føles som påtvungne, hvilket skaber negative effekter i forhold til læringen især hos dem, der i forvejen sloges med svage indholdsmæssige og motivationelle forudsætninger (Illeris, 2017: 118).

Illeris påpeger, at der i forhold til det aktuelle samfund mere eller mindre i alle dele af uddannelsessystemet ofte havner i situationer, hvor deltageres motivation kommer under pres. Presset har en dobbelthed, da den kommer indefra i form af usikkerhed på egne evner og samtidig udefra ved topstyring, krav, kontrol og forventninger til det stadig mere komplicerede videnssamfund og økonomiske tænkning. Hos nogle er presset positivt og får dem til at yde en ekstra indsats, mens andre får tilføjet mere nederlag (Illeris, 2017: 115-117).

Sampilsdimensionen

Sampilsdimensionen, hvor det handler om, hvordan individet i samspil med den sociale og materielle omverden har en betydning for læringen. Det er i relationen mellem individet og omverdenen, at der integreres relevante sociale sammenhænge og fællesskaber, der bidrager til at udvikle den lærernes socialitet, der udgør evnen til at engagere sig og fungere hensigtsmæssigt i sociale kontekster mellem mennesker. Illeris påpeger, at der i denne dimension udgør, det nære og sociale som eksempelvis sker i et klasseværelse og en gruppe, der har en indvirkning på læringspræmisserne. Det udspiller sig ved handling, kommunikation og samarbejde (Illeris, 2017: 47-48). Opmærksomheden i denne dimension handler om noget, der går ud over det individuelle plan og den interne tilegnelsesproces, her handler det om forbindelserne, der går mellem det individuelle, sociale og samfundsmæssige plan. Illeris antager, at al læring er situeret, da læringssituationen og forskellige læringsrum både påvirker læringen, men også er kontekstafhængig, da den er en del af den omverdenen, den udspiller sig i. Læringen kan altid betragtes både at være en social situation og en samfundssituation ved den konkrete situation, der omkranser de lærende i forhold til om det er undervisning på en skole eller ved en aktivitet, men også, at læringen er præget af samfundets normer og strukturer, der udlægger de overordnede betingelser for læringen (Illeris, 2017: 119-120+247).

Illeris har formet et bud på forskellige samspilstypologier, hvor han anvender en fremgangsmåde, der inddeler graden af involvering og aktivitet. Denne tanke går ud fra, at jo mere aktiv den lærende er, og jo mere det engagerer sig, desto større er chancen for, at vedkommende lærer noget væsentlig samt lære det på en måde, sådan det kan huskes og anvendes i andre relevante sammenhænge. Typologierne er perception, formidling, oplevelse, imitation, virksomhed og deltagelse. Den første om perception skal forstås som individets indtryk ved hjælp af sanserne af dets omgivelser. Det kan eksempelvis være, hvordan lugtesansen ubevidst opfanger lugte i nærheden, hvor samspillet er mellem individet og

omgivelser. Den anden samspilstype omkring formidling, hvor samspilsdelen sker udefra ved, at der for bliver forsøgt formidlet og påvirket en modtager med bestemte indtryk og budskaber. Modtagerens interesse påvirker, hvordan modtageren forholder sig til formidlingen. Den tredje er oplevelse, der skal opfattes tænkes som oplevelse ved en aktivitet, hvor den lærende ikke blot er modtagende, men selv er involveret og yder for at få noget ud af samspillet. Den fjerde er imitation, hvilket står for en efterligning, og gælder den samspilssituation, hvor den lærende aktivt imødekommer læringsmulighederne hos social læring. Det sker ved at forsøge at udføre noget på samme måde som en anden, der agere som model eller instruktør. Den femte om virksomhed, der af Illeris bliver defineret som en videregående samspilsform, der beskriver en målrettet aktivitet, hvor den lærende selv forholder sig aktivt opsøgende efter påvirkninger, der kan anvendes i bestemte sammenhænge. Den lærende er en aktiv virksomhed, der søger at forstå sin omverden som et tænkende og reflekterende subjekt. Den sjette og sidste om deltagelse, der omhandler den aktive involvering i en fælles aktivitet med andre, hvor den pågældende har en anerkendt position og medindflydelse (Illeris, 2017: 123-124).

Deltagelse, fælles refleksivitet og samarbejde inden for den sfære, der kaldes social læring, indebærer en social ansvarlighed, der læringsmæssigt har en betydning for refleksiviteten, der ikke blot skal ende med en individualistisk og perspektivløs selvcentrering. Den må være forbundet til en social forpligtethed. Det sociale ansvar er både i retning af lokale og globale sammenhænge, hvilket både kan være som deltager i et målrettet gruppearbejde og den helt personlige ansvarlighed over for egne handlinger og eget liv, som er den tendens, der efterhånden fylder den danske uddannelsesdebat (Illeris, 2017: 138). De direkte samspilsformer og mere generelle rammer i form af læringsmiljøerne og de eventuelle fællesskaber skal være mulighed for de enkelte at være aktivt medvirkende samt medbestemmende i. Den lærende skal være involveret på den måde, at dets rolle kan spille ind i, hvad de selv opfatter som relevante problematikker, hvor der skal anvendes refleksion og social ansvarlighed (Illeris, 2017: 146).

2.3 Albert Bandura

Teorien som formuleret af den canadisk-amerikansk psykolog, Albert Bandura (f. 1925) vil omhandle hans begreber om social læring og self-efficacy, der oversættes til selvkompetence præsenterer en dualisme, som udgør hans socialt kognitive teori. Den forener de to modsatrettede vinkler på om, hvorvidt mennesket skaber sig selv eller om det er et produkt af

dets arv og miljø, hvor han i sin forskning påpeger, at det er begge dele. Dette begrundet med, at mennesker altid vil være vokset op i en social kontekst, men at det har en skabende vilje. Det er noget, som kan anvendes ud fra de respektive kompetencer mennesket har i den verden, det lever i, hvilket kan benyttes konstruktivt til at udforme dets liv (Kähler, 2012: 8).

Selvkompetence

Centralt for Albert Banduras teori står begrebet self-efficacy. Begrebet lader sig ikke direkte oversætte til dansk, så der vil i projektet anvendes en nærliggende oversættelse som selvkompetence. Det er et samlet begreb for individets tro på egen formåen. Det udgør udgangspunktet for menneskelig handlen og motivation. En mangel på selvkompetence kan betyde, at individet i en given situation ikke er i stand til at fuldføre en specifik opgave på grund af mangel af tro på egen formåen. Dette selv på trods af at være i besiddelse af de rette evner. Det er vanskeligt at motivere disse mennesker, de slækker deres indsats, viger fra forhindringer og giver hurtigt op (Bandura, 1997: 36-39). Mennesker er sociale enheder, der ud fra deres egen forventning af personlig formåen determinerer, hvilken håndteringsadfærd, der bliver initieret. Det udgør, hvilken indsats, der skal gives og hvordan forhindringer og udfordringer opleves. Menneskets egne tankemønstre i specifikke situationer er betydende for, hvordan de regulerer egen adfærd.

Folk, der ikke tror på egen formåen ender med at bevæge sig i en kontinuerlig negativ bane, der i længden fremmer dårlig præstation. De har lave forhåbninger og svagt engagement til de mål, de vælger at forfølge. Denne kritiske selvanalytiske fremgangsmåde om, hvordan individet selv kan fejle underminerer deres evne til at udføre aktiviteter. Disse personer er ofte ifølge Bandura nemme ofre for depression og stress. Derimod, hvis opfattelsen er modsat og troen på sig selv er stærk i komplicerede udfordringer, der bliver betragtet at skulle overkommes i stedet for undgås. De er ifølge Bandura mere motiverede til at gå efter mere udfordrende mål samt kan fastholde et stærkt engagement i forhold til dem. Personer med stærk tro på egen formåen lader sig ikke vælte af fejl og tilbageslag, det er noget de hurtigt ryster af sig. Bandura mener, at mennesker og deres tanker om sig selv er en betydningsfuld faktor, mennesker får ting til at ske, de forholder sig ikke alene passivt til det de bliver sat overfor (Bandura, 1997: 39).

Bandura mener derudover, at det er vigtigt, hvordan individet kan beherske sine underliggende færdigheder, da det er summen af dem, der er med til at supplere deres evne, der anvendes til at fuldende en opgave. Bilister skal kunne køre, navigere og foretage manøvre i pressede situationer. Studerendes underliggende færdigheder for at forbedre deres præstation skal de kunne koncentrere sig i klassen, huske og fortolke materiale, tage noter og lignende. Bandura forklare hertil, at den studerendes tro på sig selv er med til at selvregulere deres kompetence. Troen på sig selv gør det motiverende at engagere sig i de underliggende færdigheder, der er nødvendige for at præstere i en given situation. Sådan, at hvis vedkommende tror de kan klare det, vil de have mere motivation til at bruge tid på at forberede sig og deltage aktivt i opnåelse af forbedret kompetence (Bandura, 1997: 37-39).

Motivation og troen på egen kunnen

Præstationsresultater er en indflydelsesrig overbevisning hos personen, da den er baseret på netop personens egne personlige mestringsoplevelser. Succes hæver forventningerne og fiasko sænker dem. Effekten kan reduceres, hvis der i længere tid har været meget succes, så bliver forventningerne ikke sænket meget af fiasko. Det at overkomme fejl kan i stedet have en selvmotiveret vedholdenhed, da det overbeviser personen om, at lejlighedsvis fejl, forhindringer og udfordringer kan blive overvundet ved hjælp af en målrettet indsats. Den bliver dermed etableret over en længere periode af erfaringer og sidenhen kan blive generaliseret til andre situationer (Bandura, 1977a: 195-196).

Andenhåndsoplevelser er en metode til at overtale sig selv til, at hvis andre kan gøre det, så kan vedkommende også selv. Det bliver formet ved hjælp af observation, hvor der dannes erfaring ud fra at se andre præstere i komplicerede aktiviteter uden ubehagelige konsekvenser. Det er en social sammenligning, der anvendes til at forbedre præstationen. Det kan være vanskeligt, da de personlige egenskaber er forskellige fra hinanden. Alligevel giver disse forbedringer på egen evne, da der kan læres ved at modellere ud fra andres eksempler som bliver overført til personlig præstation (Bandura, 1977a: 197-198). Bandura pointerer, at det meste af menneskelig adfærd bliver lært gennem observation ved hjælp af modellering. Det at observere andre giver en idé om, hvordan ny adfærd kan udføres, hvilket vil fungere som informationskilde til, hvordan individet skal handle. Grundlæggende mener Bandura, at mennesker lærer af hinanden gennem observation, efterligning og modellering. Det sker ved hjælp af processer som den opmærksomhed, der fanges af observatøren, hvordan en bestemt

adfærd bliver husket og efterlignet samt den egentlige evne til at reproducere en bestemt adfærd, hvor motivation er den vilje, der er til at udføre adfærden (Bandura. 1977b: 22-29).

Verbal overtalelse anvendes ud fra den optik, at mennesker kan overtales til at ændre adfærd. Det sker ved hjælp af forslag og forsøg på at overbevise folk om, at de godt kan klare opgaver med succes som de tidligere har følt var for overvældende. Det er vanskeligt at få modtageren til at tro på det blot ved simpelt at blive fortalt, at de kan klare det, og hvad de kan gøre bedre. Alligevel giver det et supplement til de øvrige kilder til selvkompetence, der har en positiv effekt ved at folk får at vide, hvad de kan forvente af en given opgave (Bandura, 1977a: 198).

Fysiske og følelsesmæssige tilstande betegner kroppen som informationskilde fysisk som kognitivt om, hvilke fornemmelser personen har om specifikke udfordringer og opgaver. Der kan være forbundet angst, stress og liggende ved særligt krævende opgaver som kan være hæmmende for vedkommendes evner til at beherske opgaven. Ubehagelige oplevelser kan hæmme personens præstationsevne, helt undgå at deltage i det eller at frygte lignende scenarier. Dette kan blandt andet være en positiv kilde ved at overkomme det ved hjælp af modellering både i form af at se andre klare det eller ved de selv oplever det, så de kan mærke og se, at det kan overkommes, sådan det for fremtiden ikke er lige så frygtindgydende (Bandura, 1977a: 198-200).

Eksistensen af et motiv kan være vanskelig at bevise, men kan være medvirkende til at forklare adfærd, som motivationen formodes at være årsag til. Det kan være grundet personen har en følelse af personlig kompetence som højner motivationen og opfordrer vedkommende til at mestre andre opgaver eller om der er tale om en anden begrundelse. Årsagsmæssig motivation eller effektivitetsmotivation, som er ønsket om effektiv interaktion med miljøet. Det er en kilde til den individuelle motivation, som Bandura beskriver er en iboende drivkraft til at involvere sig i aktiviteter med sine omgivelser. Den bliver udviklet gennem erhvervelse af viden og færdigheder i at håndtere miljøet, hvor det bliver vækket af ny input og opretholdt af nysgerrighed og udforskende handlinger. Motivation og kilden til selvkompetencen bliver hovedsagelig beskrevet som individets egen oplevelse, men ved social læringsteori, der opstår selvkompetencen af kilder fra de sociale omgivelser direkte eller gennem oplevelser (Bandura, 1977a: 203+206).

2.4 Sammenfatning

I dette afsluttende afsnit i teorikapitlet vil teorierne blive sammenholdt og operationaliseret til, hvordan de vil anvendes i dette speciale. I forlængelse af disse afsnit vil der løbende blive bragt opsummerende kritikpunkter, der kan nævnes om de udvalgte teorier og teoretikere.

Pierre Bourdieu giver specialet en erkendelsesmæssig forståelse af, hvordan mennesker og deres forskellige sociale kår har betydning for deres handling og muligheder, samt giver værktøjer til, hvordan det sociale rum kan blive anskuet. Begreberne kapital, habitus og felt vil anvendes i analysen til at kunne fortolke informanternes baggrunde og de sociale situationer og omstændigheder. Det bør blive pointeret, at den svenske sociolog, Donald Broady påpeger, at det ikke kan lade sig gøre direkte at overføre Bourdieus fremgangsmåde ved hans begreber til nordisk grund. Da Bourdieu udviklede dem, var de i forhold til Frankrig og et mere traditionelt samfund, der adskiller sig fra det nordiske på adskillige punkter. Dette kan imødekommes ved at modificere fremgangsmåden. De dominansforhold, felter og kapitaler Bourdieu fremskriver er ikke direkte sammenlignelige med de nordiske, blandt andet på grund af, at der er mere opmærksomhed på social opstigning i de nordiske, der ikke hovedsageligt er tilegnet overklassen (Broady, 2003: 488-490). Derfor vil der i specialet have en åbenhed for, at teorien ikke skal fortolkes så bogstaveligt, når den anvendes i praksis. Desuden vil der indsamles empiri i forhold til, hvordan informanternes selv definerer deres evner, kvaliteter og den socioøkonomiske baggrund. Kapitalbegrebet hjælper med at definere, hvilke typer elever, der går i klassen. Hertil kan habitus og kapital bruges til at give vurderinger af læringsforudsætninger og baggrunde for handling ud fra kriterier som sociale, kulturelle, psykologiske og fysiske samt at kunne sætte ord på interaktionen, positionerne og relationerne i det sociale felt.

Den læringsteoretiker, der anvendes i dette projekt, Knud Illeris har udformet en helhedsorienteret og dækkende læringsteori, der formår at forene al læring i en samlet læringsmodel. Der har fokus på hele det læringsorienterede spektrum både, hvad der angår kognitivt, biologisk, socialt og samfundsmæssigt. Han forener alle former for menneskelig læring, hvor han forsøger at sammenholde alt bidrag, der findes i læringsforskningen, da han er af den overbevisning, de alle har noget at bidrage med (Illeris, 2017: 49). Et kritikpunkt er, at Illeris springer frem og tilbage mellem bidrag fra læringsteoretikerne. Han kan dermed komme til at formulere andre teoretikers bidrag for overfladisk og ofte fragmenteret i forhold

til, hvordan de er bragt af de respektive teoretikere. Det bliver ofte en gengivelse af andre teoretikere med overlap og gentagelser gennem hans teori, hvor det er begrænset, at Illeris kommer med flere nye erkendelser. Alligevel formår han at belyse hele uddannelses- og læringsverdenen ved hjælp af hans dobbelte læring om tilegnelses- og samspilsprocessen, som er anvendelig i projektarbejdet til at navigere rundt i det store omfangsrige felt som læringsteorien indgår i og som at forstå læring i hele dets kompleksitet. Hvor han har formuleret gennemgribende forståelse af læring og alt, hvad der indebære.

I dette speciale vil Illeris teorier og begreber anvendes til at kunne på kvalificeret og dækkende vis at kunne beskrive de fænomener, der opleves i HF-klassen til at behandle tilegnelsesprocessen ud fra kumulativ-, assimilativ-, akkomodativlæring. Dernæst til at vurdere samspilsprocessens muligheder og drivkraftdimensionens betydning. Dette både i form af observationerne, hvor der i specialet ved hjælp af den viden, der er bragt af Illeris, kan sætte ord på og fortolke de interaktioner, relationer, hændelser og så videre, der sker i klassen. Generelt i forhold til, hvordan undervisningen udspiller sig og elevernes handling i klassen. Ydermere er det anvendeligt til både at forme spørgsmål i forhold til motivation, engagement og trivsel til interviewsituationen og den efterfølgende analyse, hvor Illeris har formuleret teori på, hvordan disse omstændigheder kan opfattes.

I forhold til Albert Bandura, der forener social-, adfærds- og kognitive læringsteori, som i specialet giver en erkendelse om elevens egen selvopfattelse til at kaste lys på, hvilken betydning den ydre påvirkning i form af interaktion og iagttagelse af andre for eleverne har for motivation. Desuden anvendes Banduras teorier om mestringsforventninger for at belyse betydningen af, hvordan det sociale samspil med eleverne indbyrdes og med undervisere påvirker elevens motivation. Teorien giver mulighed for at finde ud af, hvad der driver eleverne, hvordan de lærer af hinanden og hvordan deres selvkompetence er. Nogle problematikker forbundet med hans teori er, at Banduras valg af begrebsbetegnelser kan give anledning til misforståelser, da de forskellige oversættelser af eksempelvis hans begreb self-efficacy bidrager med forskellige forståelser som giver noget uklarhed i hans teoretisering. Hans udredning af begrebet i adskillige situationer gør det vanskeligt at få et samlet overblik over, hvor langt det rækker og næsten umuligt at få en grundig forståelse af den. Dertil virker hans forståelse om, at individet som egenhændigt kan adfærdsregulere sig selv for optimistisk, da det vil være for vanskeligt at kunne efterfølge i praksis i det omfang, han beskriver. Det giver på trods af dette en forståelse af, hvordan et individ plausibelt vil handle i disse situationer.

Hertil virker Bandura til at bevæge sig for meget væk fra sociale omstændigheder, da han tillægger for meget vægt på menneskets skabende vilje. Dette kan blive imødekommet ved brugen af både Illeris, men særligt Pierre Bourdieu, der lægger mere fokus på de biologiske, sociale og ulighedsskabende forudsætninger, der deler individer.

3.0 Metode

De afsnit, der vil fremstå i dette kapitel, er specialets videnskabelige position, den kvalitative forskningsmetode og generelle metodiske overvejelser. Afslutningsvis i metodekapitlet vil fremgangsmåden i de analytiske afsnit blive gennemgået herunder den eksemplariske forskningstilgang.

3.1 Videnskabsteori

Specialets genstandsfelt er motivation, trivsel og engagement hos eleverne på HF-Cold Hawaii. I specialet, hvor det er samtalen, subjekternes livsverden og sociale relationer og kontekst, der hovedsagelig skaber grunden for indsamling og undersøgelsen af empiri. Det sker ved interviewet og vil betyde, at det bevæger sig i en videnskabsteoretisk sfære, der positionere sig omkring idealismen. Ontologisk bygger det på en antagelse, at virkeligheden ikke eksisterer uafhængig af de vedkommende, der observerer den. Det vil sige, at det subjekt, der fortolker virkeligheden vil komme til at præge eller forme erkendelsen af den. Centralt står sproget, anvendelsen og fremstillingen af den sproglige virkelighed, som det, der giver anledningen til at erfare virkeligheden. Dermed opnår observatøren eller subjektet en særpræget stilling, da denne både kan agere som en handlende aktør inden for et bestemt felt og som betragende undersøger. Det betyder, at epistemologien må være idealistisk og erkendelsen af virkeligheden være fortolkningsbaseret (Ingemann, 2013: 101; Rasborg, 2009: 349). Der vil i specialet blive indsamlet kvalitativt empiri, som skal gøre grunden til den videre analyse. Det betyder dermed også, at resultaterne i specialet er et produkt af fortolkninger både i form af, hvordan empirien bliver anskuet, men også, hvordan de bliver behandlet i undersøgelsen.

Sammenhængen, der gør sig synlig i teorierne som bragt af Pierre Bourdieu, Knud Illeris og Albert Bandura, der bevæger sig i spændingsfeltet mellem fænomenologi og socialkonstruktivisme, men også strukturalisme hos Bourdieu, i deres fremstilling af, hvordan virkeligheden konstruerer mennesker og deres vilkår, hvor den sociale virkelighed har en

betydning for individers læring og kunnen. Det gør de både i form af, hvordan de tillægger samtalen og sociale interaktioner en særlig værdi i forhold til eksempelvis læring samtidig med, at de anerkender objektive sociale strukturer. I forlængelse af dette vil der i specialet tages udgangspunkt i en socialkonstruktivistisk tilgang i den måde verden kan blive forstået, da der er fokus på, hvordan den lærende ved erfaringer og i samspil med andre i den sociale dimension påvirker den enkeltes erkendelse af sin virkelighed. Socialkonstruktivismen er en forskningstradition, der beskæftiger sig med sociale fænomener og processer, der er kendetegnet ved, at de er et produkt af menneskelig praksis (Rasborg, 2009: 349+371). Opmærksomheden er rettet mod en konstruktivistisk opfattelse om, at mennesker gennem læring og erkendelse selv konstruerer deres forståelse af omverdenen. Læring er dermed ikke opfattet som udelukkende påfyldningsprocesser, der handler om overførelse af viden, færdigheder og erkendelser fra eksempelvis lærer til elev (Illeris, 2017: 56). I denne videnskabsteoretiske forståelse erkendes det, at læring foregår internt i det enkelte individ, men fokuserer primært på de forhold, der er i relationerne i det sociale felt. Verden og samfund er netop ikke objektive størrelser. Det er noget, der tilegnes og aktivt konstrueres i det enkelte individs møde og samspil med omverdenen blandt andet en konstruktion, der er udviklet socialt i fællesskabet. Illeris bryder den dikotomi, da han ikke mener, det enten er individ eller socialt, da han både forbinder indre tilegnelses og ydre samspilsprocesser i sin teori. Han vil ikke overse betydningen af de indre psykiske processer og individernes individualitet samt påvirkninger af de medfødte og erhvervede dispositioner i samspil med det indhold, der skabes socialt og som er præget socialt og samfundsmæssigt (Illeris, 2017: 140-141). Det kan vurderes, at både Bourdieu og Bandura har samme opfattelse som Illeris ved ikke at være enig med den radikale socialkonstruktivisme. De lægger fokus på, hvordan den sociale virkelighed har sin betydning, men stadig alle anerkender en social objektivitet. Bourdieu ser eksempelvis den sociale verden som socialt og historisk konstrueret, hvor den sociale verden har opnået objektive strukturer (Prieur & Sestoft, 2006: 216).

Overbevisningen i specialet om, at sociale felter på en og samme tid har en objektiv eksistens og som noget, der er socialt konstrueret, definerer specialets positionering hos socialkonstruktivismen. Det er en moderat socialkonstruktivisme, da opfattelsen er, at sociale konstruktioner ikke kan adskilles fra allerede eksisterende strukturer, hvilket giver en objektiv ydre social virkelighed. Den måde, der i projektet vil opnå erkendelse vil ske ud fra princippet om, at virkeligheden må betragtes som socialt konstrueret og på grund af den erkendelse må mening erfares intersubjektivt som noget, der er konstrueret i en social virkelighed (Rasborg,

2009: 373; Ingemann, 2013: 131-146). Ud fra denne optik vil virkeligheden blive erfaret ved hjælp af samtalen, hvor subjekterne, der fortolker virkeligheden i denne sammenhæng både vil ske i form af observatøren og fortolkeren i specialet vil fordybe sig i det sociale felt, men ligeledes ved, at de subjekter, der interagerer i feltet, fortolker deres egen sociale og sproglige virkelighed.

3.2 Indsamling af empiri

Indsamlingen af den nødvendige information og empiri til at foretage undersøgelsen vil blive delt op i to centrale dele. Den første del vil fungere ved hjælp af observation, der skal fungere som indledende og indsigtsgivende. I denne vil der tages feltnoter og få en viden om sociale praksis og de subjekter, der indgår i den. Den næste vil ske ved hjælp af et kvalitativ og semistruktureret forskningsinterview, som vil møde mere dybdegående analyse.

Deltagerobservation

Deltagerobservation kan åbne op for helt nye perspektiver og forståelser ved at anvende tilgangen åbent og eksplorativt (Szulevicz, 2015: 82). I dette indgår forskeren i den praksis, der observeres, hvor forskerens observationer foretages blandt mennesker i deres egne omgivelser. Det sker med en mere eller mindre intens social interaktion mellem forskeren og det miljø, der undersøges (Szulevicz, 2015: 83). Deltagerobservation kan åbne feltet op, opbygge relation til aktørerne, skabe grundlaget for gode undersøgelsesspørgsmål, give en intuitiv forståelse, få øje på det ikke-italiesatte og få en dybere erkendelse for selve den praksis, der er (Szulevicz, 2015: 86-87).

For at få en indsigt i det sociale felt og bedre kendskab til eleverne i klassen er der givet mulighed af HF-Cold Hawaii, at der i udarbejdelsen af dette speciale må besøge uddannelsesstedet to dage ved observation, hvor der følges med i elevernes undervisningsgang. I de dage, hvor eleverne har historie, samfundsfag og idræt. Observationerne vil tage udgangspunkt i deres sociale miljø og livsverden, som vil foregå i klassen, når de får undervisning. Dette er på grund af, at interessen er elever og undervisere som handlende subjekter i en klasse og den videnskabelige interesse handler om deres engagement, trivsel og motivation til det skolerelaterede. Observationerne skal kunne bidrage med at få en indsigt i de forskellige typologier, der er repræsenterede i klassen og derudfra kunne foretage en velovervejede udvælgelse af informanter til interviewene, samt give anvisninger til punkter, der

skal berøres under interviewet. Ved at foretage et feltarbejde kan det være nødvendigt at gøre sig nogle grundlæggende overvejelser inden det anvendes i praksis. Overvejelser som etik, rollen i felten og lignende er vigtige at have med sig. En for aktiv observatør kan være forstyrrende og belastende for det miljø, der ønskes at undersøge. Modsat vil en for inaktiv observatør give ubehag til de sociale aktører og kan ødelægge den sociale samhandling i feltet (Kristiansen, 2007: 228-231). Derfor vil der findes et mellemlid, hvor interaktion vil fungere ved hjælp af smalltalk og at svare på spørgsmål hos de interesserede, hvor der vil gøres umage ved ikke at distancere for meget fra eleverne i klassen. Når det er fastlagt, vil det øvrige fungere primært som ustruktureret observation, da det netop er ønsket at undersøge de naturlige omgivelser. Eleverne og undervisere betragtes som subjekter, der begår sig i feltet og som en del af et meningsunivers, som ønskes at opnå en forståelse gennem. Det er hensigten ved observation at få indsigt i subjekternes adfærd, samt viden om, hvordan de agere og reagere i deres naturlige omgivelser (Kristiansen & Krogstrup, 1999: 57-58).

Valg af informanter

Deltagerobservationerne fandt sted d. 21-22 oktober 2019 i en HF-Cold Hawaii klasse af nogen anden års elever. Klassen har 14 elever, men de dage, hvor observationen foregik var der henholdsvis ti og otte fremmødte. Det blev af underviserne pointeret, at det var meget usædvanligt, da eleverne alle gik meget op i ikke at gå glip af noget. Lige præcis i denne sammenhæng med studiepraktik rundt om hjørnet har enkelte elever taget fri de to skoledage, for eksempelvis ikke at skulle rejse frem og tilbage mellem Thisted og København. Med aftale med HF-uddannelseskoordinatoren og underviser i samfundsfag blev der aftalt, at interviewene kunne blive foretaget, mens eleverne har historie onsdag d. 30 okt. fra kl. 08.00-12.00, der var det muligt løbende at kunne hente de elever, der var ønsket, hvilket de alle havde indvilliget i. I perioden, hvor fagene historie, samfundsfag og idræt har stået på programmet, er undervisningen blevet fulgt. Der er genereret feltnoter af diverse observationer, der er gjort om de fænomener, der er udspillet sig. Noterne er inddelt i lektioner, hvor der er opmærksomhed på, hvor folk sidder, hvem der snakker sammen, hvad der snakkes om, hvad der sker i undervisningen, elevernes koncentration, hvad der sker, hvordan læreren og eleverne agere og reagere og grundlæggende alle observationer, der har været overskud at notere (Bilag 2).

Observationernes primære funktion, har været at få et indledende indblik i feltet inden interviewene, ville blive foretaget, da det skal kunne udbedre interviewspørgsmål og til at være

i stand til at kunne udpege informanter, der skal kunne give et forholdsvis dækkende billede af selve klassen. I undersøgelsen vil nogle observationer anvendes til at underbygge analysen af interviewene og til at kunne fortolke den undervisning, der finder sted i klassen. Fortolkningerne er foretaget på baggrund af et begrænset og kortvarigt blik ind i elevernes ageren på to undervisningsdage. Navnene er selvopfundne og fungerer som alias, der har erstattet informanternes rigtige navn. Dennis er blevet udvalgt, da det på baggrund af observationerne virker til, at han er klassens populære dreng. Han interagerer med alle i klassen og er meget vellidt, han er en engageret elev, der er aktiv i undervisningen og sidder midt imellem de to borde, der danner grupperingerne pige- og drengegruppen. Dernæst er eleven Hans udvalgt, da han som den eneste ikke sidder helt bagved, men ved bordet helt i midten, men stadig tæt på de andre. Han virker til at være en begavet dreng, der hjælper de andre i klassen med at forstå ting, de finder komplicerede. Mikkel er udvalgt, da han som en del af drengegruppen ofte mister modet, mister koncentrationen, siger ofte han er færdig selvom underviserne kan se, han har mere at lave. Han sidder med headset og øjnene ofte rettet mod sin computer. Mette er udvalgt, da hun er en del af den snakkende pige-gruppe, som ofte stiller mange uddybende spørgsmål, samt udredende i forhold til fremtidige eksamener. Lise er udvalgt, da hun er meget mere kritisk og ofte uenig med underviserne, hun har meget på hjerte, hun gerne vil dele.

Semistrukturerede interview

Det næste trin er de semistrukturerede interviews med fem HF-elever på surf linjens anden årgang, da de har været længere tid på skolen og derved er mere veletablerede end de kursister, der lige er påbegyndt uddannelsen. Ønsket er at undersøge elevernes forståelser for uddannelsen, kollektivet og vurdering af dem selv og deres kammerater samt søge efter mønstre, der gør sig synlige. De fem HF-studerende på HF-Cold Hawaii linjen, forventes at have nogle særlige karakteristika, der synes interessant at give mere dybdegående undersøgelse. Målet er at fordele informanterne, sådan de kan give et adækvat billede af selve klassen.

Interviewet skal kunne give et indblik direkte af de subjekter, der er involveret i det sociale rum, så der kan blive genereret ny empirisk viden om det sociale fænomen. Dette skal efterfølgende medvirke til behandlingen af projektets problemstilling, hvor endemålet er at undersøge informanternes udsagn i forhold til teoretiske antagelser og empiriske fortolkninger

(Antoft et al, 2007: 33). Samtale som forskning er en metode til at forstå verden ud fra de synspunkter og oplevelser, der bringes af subjekterne om deres levede verden. Det er hensigten at få en indsigt i menneskers handlen og årsagen bag den (Kvale & Brinkmann, 2015: 19). Der er i projektets undersøgelse anvendt et semistruktureret interview, da interviewet delvist er styret af den forforståelse ved hjælp af det specialets teoriapparat og den indsigt, der på forhånd er gjort af og på undersøgelsesstedet. Dernæst er den delvist styret af informantens svar, og den retning disse medfører. Det semistrukturerede interview findes i denne undersøgelse mest hensigtsmæssig, fordi det gør det muligt at undersøge nogle af de tendenser som teorierne beskriver. Det sker samtidig med, at der er en åbenhed overfor eventuelle nye tendenser og beretninger af erfaringer hos informanten. Der søges efter at indfange de informanternes opfattelse omkring HF-Cold Hawaii og deres egne oplevelser. Ambitionen er at formulere spørgsmål, der er så åbne og i en sådan rækkefølge, at informanten selv kan sætte ord på deres tanker uden de bliver påvirket i en given retning, men hjulpet de steder, hvor informanten vil være usikker. Det bør blive pointeret, at der med hensyn til teorien i nogle tilfælde vil være spørgsmål, der er forholdsvis direkte og teorinære, da det forventes bedst at kunne indfange empiri om de fænomener, der har interesse i specialet (Brinkmann & Tanggaard, 2015: 41; Kvale & Brinkmann, 2015: 22+26).

3.3 Analysestrategi

Analysestrategien vil dække de trin, der vil anvendes til, hvordan undersøgelsen vil tage form og de punkter, der er opmærksomhed på i forhold til fortolkningerne i analysen og til sidst udrede den vurderingen af, hvad der har eksemplarisk værdi.

I dette speciale, hvor der anvendes deltagerobservation og semistruktureret interview. I forhold til deltagerobservation er der opmærksomhed på den problemstilling, der inden for samfundsvidenskaben, som kaldes den dobbelte hermeneutik, da observationer altid vil være præget af forskerens egen forståelse af det, der observeres. Det er samstemmende med, hvad der fremgår i videnskabsteori afsnittet om, specialets videnskabsteoretiske ståsted, hvor opfattelsen om, at virkeligheden ikke er uafhængig af de subjekter, der observerer den bliver forklaret. Ikke desto mindre vil observationerne give anledning til at forme antagelser, om de sociale fænomener og indsigt i subjekternes livsverden, som evner at give analytiske fortolkninger om det sociale felt. Fortolkeren vil altid være biased, da den selv er bærende på meningshorisonter, men hvis den sociale virkelighed skal kunne gribes an, er det en

forudsætning at bevæge sig ud i feltet. Der er rettet opmærksomhed på denne problemstilling ved at underbygge fortolkningerne ved hjælp af teorien og sammenholde forskellige empiriske resultater (Kristiansen & Krogstrup, 1999: 70-71).

I forhold til interviewanalysen, hvor der er fokus på mening, gælder det meningskodning, meningskondensering og meningsfortolkning på baggrund af den transskriberede interview. Transskriberingen har kun fokus på det sagte og søger at være tro mod udtalens oprindelige form, dermed ikke tavshed, latter og andre lyde. Der vil laves en kategorisering af temaer, hvor det er empirien og teorien, der danner rammen (Kvale & Brinkmann, 2015: 257+267). I analysen er det ikke alt fra interviewet, der er behov for at indgå i selve analysen. Derfor må der foreligge en udvælgelse af punkter fra interviewene, der er relevante at undersøge i forhold til behandlingen af problemstillingen (Antoft et al, 2007: 33). Udgangspunktet ved at benytte sig af en kondensering er, at reducere lange interview udsagn til enkelte kategorier. Det skal betragtes som en redegørelse af de enkelte informanternes udtalelser og hjælper med at udlægge hovedtemaerne for interviewene, som skal gøres til genstand for fortolkninger og teoretiske analyser (Kvale & Brinkmann, 2015: 269-270). Formålet er at udlægge det empiriske indhold for undersøgelsen, men stadig er loyal overfor de empiriske data og samtidig at bidrage læseren at gøre ræsonnementet i analysen tydelig.

Socialkonstruktivistiske analyser tager udgangspunkt i den sociale virkelighed og bevæger sig ikke stringent i en logisk-empirisk tilgang til analyse. Teori betyder noget andet i socialkonstruktivismen end den logiske forklaring, hypotese, verificerede, falsificerede, årsag og effekt sammenhæng. I stedet sigter socialkonstruktivismen at tage højde for forhold, der ellers ville være taget for givet som handling og bevidsthed. Teorien hjælper til fortolkning, da den forklarer et udsnit af den sociale virkelighed som en arena, hvor strukturer er muliggørende og begrænsende og reflektive subjekter opererer, hvor de frit kan vælge at undvige og ændre strukturer. Sand viden opfattes som et socialt fænomen. Strategien for analysen vil dermed være at bruge teorien for fortolkningsstøtte, der kan bestemme iagttagelsesledende begreber, hvor teorien angiver de omstændigheder, der giver de forhold til at forstå iagttagelsen, der former et perspektiv på et udsnit af den sociale virkelighed (Esmark et al., 2005: 9-11). Dette er noget, som vil anvendes ved meningsfortolkning og interviewenes teoretiske læsning, hvor de mønstre og temaer, der er blevet synlige i meningskondenseringen kobles med de anvendte teorier for undersøgelsen. De mønstre og tendenser i informanternes svar fortolkes både for sig selv og i forhold til hinanden ved hjælp af den valgte teori. Her søges vurderinger på

informanternes udtalelser ud fra den teoretiske ramme. Denne metode kan ikke fungere uden, at observatøren har en forudindtaget forestilling om, hvordan virkeligheden ser ud. Derfor vil denne anvendelse ske i forlængelse af det på forhånd opstillede begrebs- og teoriapparat, der opstiller en ramme til, hvordan informantens budskaber skal opfattes (Kvale & Brinkmann, 2015: 276+305-306).

Dette speciale er en konkret undersøgelse af elever fra HF-Cold Hawaii. Det er hensigten at undersøge studiet og dens elevers opfattelse af deres egen læring og studies atypiske sammensætning til, hvordan det påvirker deres motivation, engagement og trivsel. I udarbejdelsen af undersøgelsen, er der opmærksomhed på specialets manglende evne til at præsentere evidensbaseret og generaliserbar viden. Det kan vanskeligt opnås ud fra den erfaring, der sker ved at undersøge et fåtal af kursister på HF-Cold Hawaii på en meget begrænset periode og denne nærmest eksperimenterende kontekst. I stedet vil der tillægges et eksemplarisk vinkel på analysens resultater i konklusionen, der søger at være videnskabelig og sige noget om den bredere kontekst ud fra det konkrete tilfælde. Dermed vil der i specialet ved hjælp af en eksemplarisk vinkel forsøges at komme med vurderinger af, hvad der kan læres af det praktiske eksempel hos det her sker hos HF-Cold Hawaii (Hansen & Ingemann, 2016: 11-15; Keller, 2016: 102-103+107).

4.0 Analyse

I dette analysekapitel vil undersøgelsen af observationerne og interviewets empiri finde sted. Den bliver opdelt i to trin, hvor det første går ud på at foretage en meningskondensering af den empiri, der er genereret af interviewene i form af portrætter af informanterne. Dernæst vil meningsfortolkningen og den teoretiske læsning udfoldes som på baggrund af de nedslagspunkter, der optræder portrættet af informanterne og på baggrund af de observationer, der er gjort på feltstedet.

4.1 Portræt af informanterne

Dette analysetrin vil inddele interviewudsagn efter naturlige meningsenheder, det sker ved at sammenfatte essensen af betydningerne i udtalelserne af relevant indhold og mening. Fremstillingen vil blive udført sådan, den indfanger områder som præsentation, det sociale rum, meninger om uddannelse, aktivitetsniveau og det sociale liv. Fremstillingen vil stræbe efter at

være loyal over for interviewpersonernes egen udlægning, men sammensætningen må dog stadigvæk på grund af processen, der har redigeret lange interviewudsagn til kortere meningsudsagn blive opfattet som en analyse og dermed ikke som en objektiv gengivelse. Navnene, der optræder, er som tidligere nævnt lavet som aliasser og er ikke informanternes rigtige navn.

Dennis

Dennis er en aktiv dreng på 19 år fra Nordvestsjælland, han identificerer sig selv mere som jyde end som sjællænder. Han træner fire gange i ugen. Han surfer meget og har gjort det siden han var 10 år, hvor det har været hans far, der introducerede ham til surfing. Forinden han flyttede ind i surf-kollegiet boede han sammen med sine forældre. Han har tidligere gået på efterskole og har tilbragt et sabbatår, hvor han har arbejdet og tog til Australien og surfede. Faren er uddannet inden for it og arbejder på farfarens fabrik, men førhen arbejdede faderen med at lave statuer og lignende. Moderen er selvstændig og arbejder som keramiker, men er ved at tage uddannelsen bevægelsescoach. Han er ikke selv klar over, hvad han vil endnu, men vil gerne arbejde med mennesker, bevægelse og kost. Han beskriver, at han følte det nødvendigt at tage et sabbatår efter efterskolen, hvor han forklarer at skulle modnes lidt, inden han var klar til at skulle flytte langt hjemmefra. Han pointerer, at uddannelsen lærer ham om at være udeboende. Han påpeger, at han mener at være bidragende til at skabe motivation og engagement i hans klasse ved selv at være aktiv deltagende. Han har høje krav til sig selv og beskriver sig selv som et konkurrencemenneske, der går i at klare sig godt (Bilag 1: 1-7).

I klassen fortæller han, at der er plads til hinanden og der ingen, som dømmes hinanden. Det at blive dømt på grund af eksempelvis tøjstil forventer han, sker mere på de almindelige gymnasieklasser. I klassen eksisterer der lidt en surfer kultur ifølge ham, men det er ikke noget han kan genkende hos sig selv (Bilag 1: 5-6).

I forhold til hans uddannelsesvalg, så kunne han ikke forestille sig selv gå på de uddannelsesmuligheder, der blev tilbudt i hans hjemby, så valget faldt på HF-Cold Hawaii, da han synes godt om vandsport og muligheden for at kunne komme ud at surfe efter skole. Han siger, at han her føler sig glad og nyder friheden, at møde nye mennesker og naturen (Bilag 1: 9).

Det fremgår i interviewet, at han har opdaget, at han er blevet rigtig glad for skolen, hvor han nu er én af de mest aktive i klassen og har et stort overskud, hvilket han udtrykker ikke førhen at have oplevet på grund af skoletræthed (Bilag 1: 12). Han siger, han er blevet mere motiveret, da han har noget at se frem til efter skole. I fritiden surfer og skater han med sine venner i et fællesskab, hvilket han beskriver, han har manglet, og synes gavner hans lyst til at lave noget i skolen (Bilag 1: 7).

Han siger han ikke altid er lige begejstret for den aftenundervisning, der er, men forklarer at han godt se nødvendigheden for at få denne ekstra undervisning, da de får tidligt fri hver dag. Han mener, at det gavner hans koncentration, da han får et mindre afbræk mellem lektionerne, hvor han kan komme hjem og brænde krudt af, så han vil være klar til at lære igen om aftenen. Han kunne godt tænke sig endnu flere blev opmærksomme på netop HF-Cold Hawaii, han fortæller, at han og mange andre er blevet glade for det. Han forklarer, hvor meget det betyder at bevæge sig for at kunne fokusere og have et klart hoved. Han ser det som en motivation, at han skal hjem og have det sjovt, som er modsat et almindeligt gymnasium, hvor eleverne blot skal hjem og lave lektier eller arbejde ifølge ham. Dermed påpeger han, at personer på kanten af uddannelsessystemet eller, som mener STX og HF er kedeligt eller for hårdt burde overveje denne lidt atypiske HF-uddannelse. Der er plads til alle også folk, der ikke har evnerne inden for surf, da de ikke vil føle sig udenfor eller noget. Han mener bestemt, at der er et fællesskab, da han ser alle som hinandens gode venner, de er sammen hele tiden og deler fælles interesser (Bilag 1: 5-10).

Det, at skulle flytte ind i et kollektiv var en ekstra motivation for Dennis, da han finder støtte i at have klassekammeraterne tæt på til at håndtere opgaver med, men også at følges i skole hver dag, hvor han finder det mere motiverende, at de er fælles om det. Han siger, at han har det mere roligt ved at deltage i timerne, da de alle er tætte, så selvom han før i sit skoleliv var bange for at række hånden i vejret, så er han det ikke længere. Han forklarer, at han altid kan få hjælp, hvis han har brug for det. De hjælper alle og støtter hinanden, det er den bedste klasse, han har haft. Alle trives og føler sig som en del af noget fælles, fortæller han (Bilag 1: 10-16).

Hans

Hans er en 20-årig dreng, der godt kan lide at læse, skrive, lære og at være aktiv og er glad for vandet. Han er fra Sydsjælland, hvor han boede hos sine forældre, inden han flyttede ind i

kollektivet i Klitmøller. Han har fået stillet diagnosen ADHD, hvilket skete efter han var påbegyndt HF-Cold Hawaii. Han mener det aktive miljø er godt for én, der står med den type diagnose. Hans mor er uaglært sekretær i hospitalsvæsenet og hans far er maskiningeniør, hvor faren forinden var udlært maskinarbejder. Derudover har han en farfar, hvilken beskrives at være bankmand. Han fortæller, at han ikke er begejstret for matematik, så har ikke ville følge familiens fodspor. Han drømte om at blive skibsfører, men har ikke kunnet det grundet sin diagnose, så har vendt blikket mod noget formidling og journalistik. Han betragter sig selv som en motiveret dreng, hvor han har en asocial side, da det er lidt forskelligt om han orker at være social, når de kommer hjem til kroen, men i skolen opfatter han sig selv som social (Bilag 1: 22-25+31).

Han fortæller, der er sket en udvikling hos ham efter, han er startet på medicin, hvilket hjælper ham med at kunne engagere sig mere i skolen. I tiden fra før han begyndte på medicin, var han blot den samme elev som alle andre steder, han har været (Bilag 1: 34).

Årsagen som han beskriver bag valget at skulle begynde på HF-Cold Hawaii var, at han var glad for vand, altid har sejlet og så søgte han at komme væk fra sine forældre grundet problemer derhjemme. Han er af den overbevisning, at uddannelsen tiltrækker folk, der gerne vil have det sjovt, hvor de så kan få en HF på denne måde. Hans indtryk er, at de fleste er fra andre gymnasieklasser, hvor de netop er droppet ud på grund af, de savnede et fællesskab (Bilag 1: 28-29).

Indledningsvis ved spørgsmålet om hans holdning om undervisningen viser Hans noget skepsis, da han fandt det rigid, gammeldags og som ikke tilpasset eleverne ved tavle undervisning og blokdage. Efter nærmere eftertanke kommer han frem til, at det er den undervisningsform han foretrækker, da det giver mulighed for, at forskellige elever med forskellige forudsætninger og præferencer kan mødes og i fællesskab kan løfte og hjælpe hinanden. Han fortsætter med, at det ville være fordelagtigt, hvis alle undervisningsinstitutioner forsøgte at anvende en formel, der gik ud på at have kollegie og klasse sammen og afslutter med, at undervisning og motion passer godt sammen (Bilag 1: 32-33).

Han forklarer, at han er heldig, at han kan få lov til at trives netop på sine egne vilkår. På kollektivet respekteres værelsets grænser, så han kan lige præcis få den ro og sociale samvær, han har lyst til. Han påpeger yderligere, at klassen generelt er meget alsidig og accepterende

uanset hvad. Det han pointerer som det vigtigste er, at de i klassen bidrager til fællesskabet, det gode humør samt hjælper hinanden. I klassen beskriver han, at der ikke er nogle, der er stressede, hvor han forklarer, at karakterer ikke fylder meget for eleverne, og at folk hjælper hinanden, hvis der er brug det, herunder eksamen og afleveringer. Alligevel påpeger han, at der er en enkelt i klassen, han ikke mener trives, da det ville være på nogle vilkår, der ville gå ud over selve fællesskabet i klassen (Bilag 1: 26+38).

Mikkel

Mikkel er en dreng på 18, der flyttede direkte fra efterskolen til kollektivet. Førhen boede han i udlandet, han befinder sig nogle gange i Nordjylland hos hans farmor. Han bruger meget tid på surfing og skating, som er en af hans interesser og det, der driver ham. Hans far er skibsmekaniker og uddannet maskinmester og hans mor hjemmegående, men har tidligere arbejdet på hotel med en uddannelsesbaggrund fra handelsskolen. Mikkel erkender, at han godt kan finde på at lade være med at følge og deltage i undervisningen (Bilag 1: 42-43).

Mikkel giver udtryk for, at HF-Cold Hawaii er et sted, hvor det er muligt at ændre sig meget. Han uddyber, at det indebærer at blive mere selvstændig og bedre til surfing, hvor han tilføjer, at undervisningen også betyder en del. Han siger, han ikke længere er bekymret for at lave præsentationer foran klassen, hvilket han tidligere var i folkeskolen. Årsagen er, at han på surf linjen kender han sine klassekammerater godt. Han forklarer i interviewet, at det at klare sig godt og komme igennem hans eksamener er en motivation for ham. Lektier gør han ikke så meget i, men forklarer, at det primært skyldes at forberedelse uden for skolen er begrænset, hvilket han er tilfreds med. Han fortæller, at han synes aftenskole er retfærdigt, da det giver plads til, at noget af undervisningen kan bruges på surf. Han sætter ord på, at han synes uddannelsen er god, da den er formet sådan, at det ikke er svært at følge med ved lektier og opgaver modsat, hvad han forventer er tilfældet på STX. Han mener, at eleverne på STX bliver presset helt fra start, hvor der på surf linjen er plads til surf, hvilket han mener gavner mere. Supplerende sætter han ord på, at det er ved gruppearbejde han indoptager mest læring, da det ellers ville blive for kedeligt, og det er noget han er mere villig til at bruge tid på. Han vil foretrække, at tavle undervisningen blev holdt til et minimum (Bilag 1: 47-54).

Klassen er ifølge Mikkel afslappet, går i løst tøj, hvor mode ikke er noget, der har betydning i klassen. De høje karakterer betyder ikke alverden i klassen, men i stedet, at folk bare gør det

så godt de kan, hvor han tidligere nævner selv at være en del af den sjove drengegruppe, der ikke efter hans eget udsagn er stræberagtig. Selvom drengene i klassen går meget op i skate og sport, så er alle niveauer velkomne. Alle elever tager alligevel med til fælles aktiviteterne herunder skatehallen (Bilag 1: 44-47).

Surf linjen mener han minder meget om det at gå på en efterskole med den undtagelse, at der er færre regler og fortsætter, at de er meget tætte henne på kroen og er glad for det fællesskab, der findes på surf linjen. Han pointerer også, at de i klassen er gode til at hjælpe hinanden med skolearbejde. Han mener, der er god trivsel i klassen, folk tager det meget afslappet og forklare, at det er svært at være ensom, når de bor sammen på kroen, de spiser sammen og er sociale ude på kroen (Bilag 1: 47-53).

Mette

Hun er en pige på 19 år fra Thy, og før kollektivet boede hun hos hendes forældre, samt inden påbegyndelsen på HF-Cold Hawaii havde hun et halvt år som au pair i udlandet. Hun har et arbejde som tjener ved siden af hendes skoletid, hvor arbejdstiderne primært hedder weekender og ferier og det besværliggør ifølge hende ikke hendes uddannelse. Hendes far arbejder som økonomikonsulent og en mor som social og sundheds arbejder. Hun vil rigtig gerne deltage i undervisningen, og siger hun gør sig umage for at tage sig sammen, så hun kan gøre det, så godt hun kan (Bilag 1: 56-63).

Hun sætter ord på, at hun hverken er god ej hellere engageret i skate. Andet end, at hun synes det er fedt, det er inkluderet på skoleskemaet og godt for fællesskabet, så det ikke udelukkende handler om skole. Hendes manglende engagement og evner i de fysiske aktiviteter betyder ikke alverden i klassen, da de er er meget afslappet, og at der hverken er ræs i sport eller karakterer, hvilket hun oplever sker på gymnasiet. Hun forklarer, de er meget mere afslappede, og kan finde ud af at inkludere mange forskellige typer fra flere dele af landet (Bilag 1: 61-62).

På studiet har hun udviklet sig både personligt og fagligt, hvor hun siger, at hun er blevet mere engageret i forhold til skolen end, hvad hun tidligere har været. Hun gør sig mere umage med at følge med i timerne og at være seriøs, specielt her på andet år, hvor hun finder fagene mere spændende. Udviklingen påpeger hun, er sket på grund af en kombination af dette studie og så det, at hun er blevet ældre. Udvikling er svært at undgå, når der er så mange mennesker omkring

en. Hun beskriver, at det hovedsageligt er fagligt hun tager inspiration fra de andre og ikke det personlighedsmæssige. I klassen kan de også hjælpe hinanden med at overbevise dem til, at de godt kan håndtere opgaver, men det er ikke et problem i klassen, da hun forklarer, at folk ikke er så usikre på dem selv (Bilag 1: 66+71-72).

Hun beskriver sig selv som en social person, der vægter hendes familie og fritid højt. Hun siger, at hun gerne vil tage sig mere sammen med skolen, og følger så godt med hun kan, da hun forklarer, at det er vigtigt. Hun beskriver, at hendes motivation kommer sig af hendes familie og venner samt tanken om hendes fremtid. Desuden, så hjælper det på det, at hun snart er færdig og kan se frem til at komme ud at rejse. Hun vil gerne tage den lidt med ro, før hun tager næste skridt. Hendes forberedelse og engagement til undervisningen beskriver hun som værende lidt forskellig og pointere, at det samme gør sig gældende hos de andre elever i klassen. Det svinger, hvor meget folk går op i det. Det er muligt, det kan smutte en gang imellem med det resultat, at det blev læst op lige inden timen. Hun uddyber, at det giver hende en tryghed at bo sammen med hendes klassekammerater på kroen, fordi det er det samme, de skal, og at det er let at hjælpe hinanden til eksempelvis eksamen (Bilag 1: 63-66).

Hun forklarer, at hun gerne vil have en gymnasial uddannelse, da hun ikke er afklaret med, hvad hun vil og mener den vil være mulighedsgivende for hende. Hun har tidligere gået på gymnasiet, men det var ikke noget for hende, hun brød sig ikke om de typer, der var der. Hun savnede noget mangfoldighed. Desuden var hun ikke begejstret for de lange dage, hvor hun bare skulle sidde ned. Baggrunden for hendes uddannelsesvalg på HF-Cold Hawaii har været at komme i klasse med, hvad hun beskriver som værende fede type mennesker fra hele landet, der var åbensindede. Hun kunne godt lide studiet med aktiviteter på skemaet en gang imellem samt bo med hendes klassekammerater, som hun udtrykker, er godt for sammenholdet. Hun påpeger videre, at undervisningen fungerer godt ved, at den vinkles sådan eleverne kan relatere til det. Hun fortsætter, at det især virker på drengene, der primært tænker på surfing. Denne gang er hun sikker på, hun gennemfører uddannelsen, da hun nu er nået så langt og har fået bedre erfaringer med eksamen. Hun mener, at andre uddannelser burde tage ved lærer af den værdi, der er at lade klassekammeraterne bo sammen i et kollegie, det giver meget tryghed (Bilag 1: 64-67).

I klassen er det, det sociale som har størst betydning, hvor skolen og det faglige er noget, som kommer sekundært efter hendes mening. Hun beskriver yderligere, at hun selv trives og det er

hendes overbevisning, at alle gør det i klassen, men at hun godt kan blive overvældet af alle de ting, der sker som arbejde, det sociale og skolen, men synes grundlæggende det fungerer fint. I klassen er hun ikke helt afvisende for, at der måske er nogle, der er ensomme. Hun har både et godt forhold til hendes lærere og klassekammerater, hvor hun synes, det giver hende mere lyst til at yde det bedste i timerne. Hun forklarer, at de gør meget ud af på kroen at hjælpe og støtte hinanden, hvilket giver god mening, når netop den her linje tiltrækker folk, der ikke er så opsat på skoledelen som dem, der findes på gymnasierne. Det er vigtigere, at de skal hygge sig, have det godt og så finder de sammen ud af det med skolen (Bilag 1: 67-69).

Lise

Hun er en pige på 24 år, hvor hun inden kollektivet var bosat i Østjylland. Hendes fritid bliver brugt på at tilbringe tiden med vennerne både i kollektivet, men også med dem hun kendte før hun flyttede, de weekender hun tager hjem. Hun havde et ønske om at komme lidt væk på grund af, hun havde svært ved at finde sig til rette på uddannelserne, der blev tilbudt i hendes hjemby. Hun har bil, så hun har lidt lettere ved at komme rundt også til at køre hjem i weekenderne. Hun manglede meget af det sociale i hendes liv, og brød sig ikke om, hvor individuelt det havde været for hende på de par stykker af uddannelser, hun er droppet ud af. Forældrenes uddannelsesbaggrund er som pædagoger, hvor hun selv altid har villet noget med mennesker. Hun har i forvejen prøvet at arbejde med mennesker, det var inden hun påbegynde studiet, hvilket hun beskriver at have lært en del af. Hun beskriver sig selv som værende social, som kan med alle i klassen, nysgerrig og som gerne vil lære nyt. Hun forklarer, at hun forstår sig selv som bærende på den omsorgsfulde rolle i klassen, der holder øje med om alle har det godt. Hun kan godt mærke, hun har gået i skole længere tid end de andre (Bilag 1: 74-78).

Hun siger, hun altid har været meget interesseret i skole og at lære nye ting, men har været meget introvert. Nu, hvor hun går på HF-Cold Hawaii siger hun, at hun er mere tryk og åben, da hun går i en klasse, hvor hun kender folk godt. Det har den betydning, at hun nu tør være mere aktiv i timerne og mere faglig end, hvad hun tidligere har været. Hendes tilgang til surfing er mere begrænset, hun forklarer, hun startede meget som nybegynder og tager ikke med hver gang klassen er ude. Det behøver hun heller ikke, da hun beskriver, at der kun er én obligatorisk dag for anden års kursisterne. Det, der driver hende, er mere kollegielivet og det sociale liv. Hun synes, det er en spændende måde at gå i skole på med aktivitet og bevægelse på skemaet. De kommer også ud med en masse andre ting end bare surf, der også har været mountainbikes,

skate og leg med børn på en nærliggende friskole. Hun finder det enormt motiverende, at det ikke alene handler om skole og at sidde på en stol, men det også omhandler læring på andre måder (Bilag 1: 78-80).

Årsagen til, hun valgte HF-Cold Hawaii var, at hun syntes det var godt, at der faktisk var mere end bare at sidde i skolen, hun kunne godt lide de alle skulle ud og lave noget sammen bagefter. Der er et fællesskab og med fysisk aktivitet, så hun ikke endte med at blive sløv ved bare at sidde indenfor hele dagen. De korte skoledage betyder en del for læringen, da hun forklarer, det hindrer hende i at blive kørt træt og så gør det ikke hende noget, at der er indført aftenskole, da hun fungerer godt om aftenen. Hun siger, hun er mest motiveret, når underviseren formår at vise engagement og derpå holde klassen motiveret og deltagende i undervisningen. Hun udtrykker at se en læringsværdi i samtalen, der sker på klassen i stedet for at folk stirrer ind i deres skærme, hvor hun forklarer, at hendes medkursister også har en betydning for hendes læring. Det er lettere for hende at overskue lektierne på HF-Cold Hawaii end, hvad hun tidligere oplevede på de andre uddannelser, hun hoppede fra. Hun forklarer, at det de øvrige uddannelser var det så overvældende, at hun måtte udvælge, hvor hun kunne placere hendes fokus. Her på surf linjen er der ikke så mange lektier og hun har mere tid til overs, hvilket hjælper på at kunne overskue det og for hende som person. Hun synes, det gavner hende meget, at hun får lov til at komme i studiepraktik, så hun kan erfare, hvad det indebærer samt, at undervisningen perspektiveres til dem i klassen, så det gør det lettere at se meningen med det (Bilag 1: 81-82).

Det sociale betyder meget på Hf-holdet, da den gode stemning kommer sig af, hvor godt de har det sammen og bakker hinanden op. Ifølge Lise er de gode til at respektere hinanden, specielt, når de kommer fra så forskellige steder i landet og med forskellige baggrunde. I klassen hjælper de hinanden meget især i eksamensperioden, hvor alle gerne vil spare med hinanden og lære meget af hinanden. Det gavner, at de er fælles om det. Hun mener selv, hun er ret dårlig til det med selvtillid, men her får hun støtte fra hendes klassekammerater. Hun oplever ikke hos pigerne, at der stræbes efter topkaraktererne, men nævner, at nogle drenge gør. Hun pointerer, at det sociale fylder mest i klassen, hvor det faglige kommer bagefter. Hun giver udtryk for, at hun trives og forklarer, det også er tilfældet generelt i klassen, selvom der også findes op og nedture, men der er ingen stress. Hun er lidt tøvende omkring spørgsmålet ensomhed, da hun påpeger, at der er folk omkring hele tiden. Hun uddyber, at det naturligvis er muligt at føle sig udenfor og fortsætter, at de er gode til at inkludere hinanden, mens de samtidig er meget forskellige. Det gode forhold strækker sig til deres undervisere, som Lise, forklarer, at

underviserne får eleverne til at føle de interessere sig for dem og får eleverne til at føle sig ligeværdige. Selv deres surf lærer kommer ud til dem løbende på kroen og forsøger at opretholde den gode stemning og orden, hvilket Lise forklarer er nødvendigt, når de bor 30 unge mennesker sammen, som tilbringer meget tid sammen. Surferlivet siger hun ikke at have helt bidt sig fast på hende, og det er ikke hver gang, hun er med. Ude på kroen er der altid mennesker at snakke med og lave noget med, hvor hun forklarer, at hun kan udvikle sig meget i det sociale ved, det at skulle forholde sig til ting inden for en større social sammenhæng (Bilag 1: 80-86).

Folk i klassen beskrives af Lise som ligeglade, hvad de hver især går i, der er selvfølgelig nogle mærker, de går i, men ikke noget, der tillægges ekstra værdi. Det er et større fællesskab, hvor de kender hinanden godt. Hun forklarer videre, at ej hellere de fysiske aktiviteter som surf og skate får lov til at fylde meget, der er plads til alle uanset niveau (Bilag 1: 79-80).

4.2 Teoretiske perspektiver på specialets empiri

Dette analysekapitel vil inddeles under tre underoverskrifter, der viser undersøgelser af elevernes sociale omstændigheder og generelt skolen som en social struktur som eleverne begår sig i. Dernæst vil der analyseres i forhold til, hvordan eleverne lærer, hvad de tænker om det og hvordan deres læring kan opfattes. Afslutningsvis i analysen rettes opmærksomheden mod informanternes opfattelse omkring uddannelsen og deres oplevelser, de har gjort sig, hvad der har motiveret dem og baggrunde for nogle af deres valg. Undervejs i analysen vil enkelte dele af empirien, som klarlægger væsentlige tendenser fremstilles, ved deskriptive udsagn og eksempler, som kan fungere repræsentativ for de forskellige meninger og observationer.

4.2.1 Skolen som et socialt felt

I denne analysedel vil Bourdieus teoretiske optik anvendes, sådan der kan opnås en dybdegående indsigt i det sociale felt og for at skabe et udgangspunkt for den videre analyse. Det skal bruges til at kunne forstå de respektive informanter, der har deltaget i interviewet og som agere i det sociale felt. Det giver mening, da der i specialets problemidentificering fremgår, at der er en videnskabelig interesse i elevtyperne, hvor dette vil være med til at kunne vurdere, hvilken tilknytning til uddannelse eleverne har både fra egen uddannelsesbane samt det de har arvet fra forældre. I denne vil feltbegrebet anvendes, da den gør det muligt at betragte et afgrænset udsnit af en social virkelighed. Begreberne kapital og habitus er anvendelige til at foretage de analytiske fortolkninger om de personer, der agere i feltet (kap 2.1).

Informanternes akkumulerede kapital

Det vil hovedsageligt være kulturel kapital, der vil tages udgangspunkt i, da det har en central betydning for individets evner inden for skolen, der er et socialt felt. I portrættet af informanterne bliver informanternes forældres arbejdsstillinger synliggjort. Det fremgik hos Dennis, der havde forældre med arbejde indenfor, IT og selvstændig. Hans som maskiningeniør og ufaglært sekretær. Mikkel med forældre, der er maskinmester og hjemmegående, handelsskole uddannet, men med tidligere job besiddelse inden for hotelbranchen. Mette, der havde som økonomisk konsulent og social og sundhedsansat og Lise med forældre som pædagoger.

I forhold til den kulturelle kapital, der må tolkes, de kan have arvet, så kan der nævnes alle informanter lidt usikkert ved Lise må have mindst én forældre med en gymnasial baggrund, STX, HHX og HTX og dermed må det forventes, at have adgang til kulturelle ressourcer fra hjemmefronten, som kan være nedarvede. Det bygges på, at det er et adgangskrav med en gymnasial uddannelse hos flere af informanternes forældres uddannelser, hvor eksempelvis Dennis har en far, der har uddannelse inden for IT som er en professionsbacheloruddannelse, der kræver en gymnasial eksamen for at opnå adgang. Årsagen til, at det var lidt usikkert ved Lise er, at det også er muligt at få uddannelsen som pædagog uden om den gymnasiale vej, hvor forældrene kunne have påbegyndt pædagogisk assistent, hvor det kun kræves en folkeskoleeksamen og eventuelt et grundforløb hos Social- og Sundhedsskolen og herefter kan læse videre på professionsbacheloren, pædagog. Uanset denne afvigelse, så har forældrene været igennem et uddannelsesforløb og har dermed erhvervet sig noget kulturel kapital, som kan støtte Lises udvikling, opdragelse og med mere. De eneste, der med sikkerhed har en baggrund fra universitetet, er Dennis med far, der har en IT-uddannelse, der læses på universitetet og Hans' far som er maskiningeniør. Faderen var tidligere uddannet som maskinarbejder, hvilket er en erhvervsuddannelse, men for at opnå adgang på maskiningeniøruddannelsen skal vedkommende have matematik A, fysik B og Kemi C, som bliver erhvervet i uddannelsessystemet (Børne- og undervisningsministeriet). Det vides ikke om vedkommende har læst det op som enkeltfag, men uanset vil det have givet nogle kulturelle ressourcer og dannelseskapital, ved at have gennemgået det samt erfaringer, som er gjort. Mette har en far, som arbejder som økonomikonsulent, det er usikkert, om der er tale om en professionsbacheloruddannelse som eksempelvis finans- eller serviceøkonom, eller om han har en baggrund på universitet.

Det kan udledes, de fleste informanter har forældre med en gymnasial baggrund og dermed muligt, at de har arvet noget af deres fortrolighed med gymnasiet. Derigennem kan have erhvervet sig noget dannelseskapital evner, handlings- og orienteringsmuligheder ud fra nogle af de vaner, opdragelse og erfaringer, der er gjort hjemmefra. Bourdieu påpeger i sin teori, at det handler om vægten og den samlede mængde af kapitalerne. De kapitaler eleverne har fra hjemmefronten, er ikke vægтет af kulturel kapital eller mere konkret dannelseskapital, men kan tolkes at hælde mere til den økonomiske. Forældrene har baggrunde som professionsbachelor og erhvervsuddannede, hvor det eksempelvis fremgår af Dennis, Hans og Mette:

Dennis: “ (...) jeg har ikke selv mega akademiske forældre (...)” (Bilag 1: 21 l. 6).

Dennis: “ (...) Jeg har en meget kreativ familie [Keramiker, statuer], hvor jeg selv er gået en mere sportslig vej” (Bilag 1: 3 l. 1-2).

Mette: “ (...) min mor har ikke nogen gymnasial uddannelse, hun har altid sagt, at hun har fortrudt det. Så jeg vil gerne have en, trods jeg ikke har været glad for skolen, men jeg føler, det er vigtigt for min fremtid” (Bilag 1: 59 l. 1-3).

Hans: “ (...) de [Hans forældre] har i mange år prøvet at præge mig til at blive ingeniør, som far og farfar eller bankmand som morfar. Jeg er egentlig ikke, selvom jeg synes matematik kan være spændende, så ikke så glad for det” (Bilag 1: 24 l. 7-9).

På trods af den manglende vægt og mængde af dannelseskapital i forhold til akademiske uddannelser og arbejde, så har de fleste informanters forældre en eller anden uddannelsesbaggrund og dermed må det forventes, de har tilskyndet til deres børns uddannelsesbane. Det må tolkes, at Dennis må have noget kulturel kapital hos hans forældre, der begge værdsætter og fremstiller kunst og er kreative. Det forventes ikke, at kulturel kapital i form af påskønnelse af kunst at møde særlig anseelse i det sociale felt som informanten begår sig i på HF-Cold Hawaii. I forhold til Hans, som har en familiebaggrund, der hos flere har en højere uddannelse, men selv har problemer ved at strukturere tallene i hovedet og mangler interesse for matematik, forhindre ham i at følge deres fodspor. Ikke desto mindre, så er han i besiddelse af kulturelle ressourcer dannelseskapital hjemmefra. Dette kan underbygges af, at det blev synligt under feltobservationerne og i interviewene ved, at han er fortrolig ved læring, uddannelse og faglighed. Illeris' antager, at en høj intelligenskvotient ikke er tilstrækkeligt for succes i skolen, da evnen til at håndtere sine følelser er mindst lige så vigtigt (kap 2.2). Denne

pointe synes oplagt til at forstå, det der sker hos Hans. Han fremstår begavet, engagerer sig i timerne, hjælper sine medkursister og kommer fra en højt uddannet familie, men alligevel har han været på flere ungdomsuddannelser, hvor han er droppet ud fra. Det er først efter medicinen, han er begyndt at opleve succes på skolen. Sondringen omkring elevernes arvede kulturelle kapital vil støtte fortolkningerne i den videre analyse for, hvordan eleverne agerer i forskellige situationer længere ind i analysen som på baggrund af deres habitus.

Det er bemærkelsesværdigt, selvom tilfældene er få, at baggrunde fra universitetet er begrænset og lang videregående uddannelse, er helt fraværende. Det kan vurderes, at elever med forældre med lang videregående uddannelse ville være mere tilbøjelige til at passe ind i de normer og værdier, der findes på konventionelle gymnasier,

Kollektivet et socialt felt

Feltbegrebet kan anvendes til at se på, hvilke kapitaler, der samler sig i et afgrænset område. Det sociale felt kan være indeholdende specifikke regler, betingelser og bestemte ting, der yder anerkendelse (kap, 2.1). I specialet kan feltbegrebet anvendes til at opnå indsigt i den sociale verden, der ønskes at blive undersøgt, samt få sat ord på de relationer og positioner, der findes inden for feltet. I interviewene gik det ofte igen, at informanterne nævnte noget i relation til det fælles sociale ansvar for hinanden og vægtningen af det sociale over det meste andet. Samtlige informanter udtrykker, at det sociale fylder meget for de elever, der går i klassen, hvor det virker som en kapital, der er nødvendig for at kunne begå sig i dette sociale felt. Det er de præmisser, der gavner et fællesskab, der møder høj anerkendelse. Det tolkes, at det er en betingelse, at eleverne kan yde social ansvarlighed at kunne være fælles om oplevelserne, respektere hinanden og have det godt sammen. Den empiri, der vælges at blive fremhævet er nok forskellig, men den illustrerer to vigtige punkter om inklusion og eksklusion. Det fortæller Dennis i forhold til, hvad der skaber en god stemning på sådan et HF-hold samt Hans og Lise omkring trivsel på holdet:

Dennis: *“en god stemning er vel bare, at du ligesom lytter til, hvad folk har at sige, og at du ikke tænker for meget på dig selv. Hvis der er nogen, der har brug for hjælp, så hjælper du (...)”* (Bilag 1: 15 l. 15-16).

Dennis: *“ (...) der er ingen, der dømmes en for det [at have svært ved det faglige]. Jeg prøvede i hvert fald også at komme rundt og hjælpe, lige så snart jeg var færdigt med*

mit, så kom jeg rundt og hjalp så meget jeg kunne. Det var der også mange andre, der gør vi vil meget gerne hjælpe hinanden” (Bilag 1: 17 l. 6-8).

Dennis: “ (...) *man rykker ligesom væk fra sine forældre og kommer ud og ser noget andet og ser alle de her andre menneskers syn på ting jeg tror det kan ændre vildt meget med, hvordan du ser på uddannelse” (Bilag 1: 21 l. 10-12).*

Hans: “ (...) *der er en, der ikke trives, men jeg tror grunden til at vedkommende ikke trives er, at man som fællesskab ikke eksplicit, men implicit har taget en beslutning om at skal vedkommende også trives i fællesskabet, vil det gå for meget ud over resten af fællesskabet” (Bilag 1: 37 l. 22-25).*

Lise: “ (...) *vi bor sammen, og at vi er så mange mennesker omkring hinanden hele tiden, så tror jeg at det gør, at der er færre, der føler sig ensomme. Man kan selvfølgelig godt føle sig ensom, hvis man føler sig udenfor fællesskabet (...) jeg synes, vi er gode til at inkludere hinanden, men ja der er også forskellige folk, så det er svært nogle gange” (Bilag 1: 84 l. 16-22).*

Det kræver en bestemt habitus, der gør, at eleverne begå sig i feltet. Ud fra udsagn af informanterne kan det tolkes, at fællesskabets og andres behov tyder på at skulle sættes højere end egne behov. Dennis bliver spurgt uddybende ind til ansvar for egen læring, hvor det fremgik, at ansvar for læring skete i fællesskabet. Dermed kan det vurderes, at eleverne i klassen bryder med nogle af de sociale ulighedsskabende mekanismer, der findes i takt med, at de sigter efter at hjælpe hinanden, de steder eleverne ikke selv kan. Herudfra kan det vurderes, at social læring sættes højt, da deres læring bliver beskrevet som et fælles projekt, hvor de har rig mulighed for at lære af hinanden både personligt, fagligt og socialt som alle adspurgte informanter udtrykte det i interviewene. Den habitus, der fremstår ved de handlingsmønstre, som udtrykkes af Dennis, kan være et produkt af hans erfaringer, han har etableret på den efterskole, han gik på. Det, at skulle samarbejde og hjælpe hinanden i klassen, må dermed være noget, han kender til i forvejen. Det kan tyde på en vane og adfærd, der er socialt indlejret til at skulle hjælpe sine medmennesker, der kan betegnes som social kapital. Det kan gøre ham mere vellidt i klassen, at han har overskuddet til at tilse hans klassekammeraters behov og hjælpe dem og på den måde gavner hans sociale position i feltet. Dette forventes også at være tilfældet hos de andre informanter, der vægter det sociale fællesskab højt, da støtte og hjælpe hinanden er med til at bevare deres eksistens som socialt fællesskab. Feltbegrebet indeholder

en forståelse om, at det er indeholdende udtalte spilleregler, og at det ikke er alle, der kan opnå adgang til feltet (kap 2.1). Lise udtrykker, at det er svært at blive ensom, når der er så mange mennesker omkring dem, men nævner, at det er muligt at blive holdt udenfor fællesskabet. Hun forklarer, at forskellighed komplicerer det at inkludere alle, selvom det efterstræbes. Det som Hans udtrykker omkring, at der er en enkelt, der ikke kan finde sig til rette i fællesskabet, da vedkommende må formodes ikke at følge nogle af de normer, der er sat inden for det her sociale felt. Det bliver tilsvarende italesat af Lise, der efter optagelserne til interviewet blev afsluttet, kom i tanke om, at klassen startede relativ stor, men har haft et større frafald. Årsagen vurderede hun var på grund af, de frafaldne ikke kunne følge med i det sociale (Bilag 1: 89). På trods af disse beskrivelser, så mener alle adspurgte informanter, at der generelt er trivsel hos eleverne i klassen. Det giver antydninger til, at det må være nødvendigt at have de rette ressourcer i bagagen, og at adgangen til feltet afhænger af vedkommendes habitus, der tillader folk at begå sig i sociale sammenhænge. På trods af, at det sociale vægtes højt, så er der plads til asociale og introverte.

Hans: *“måske mere asocial [Beskrivelse af sig selv på kroen]. ikke i skoletiden, der vil jeg definere mig selv som meget social (...)”* (Bilag 1: 25 l. 8-9).

Lise: *” (...) vi respekterer hinanden. Vi kommer fra meget forskellige steder både i landet og forskellige baggrunde og sådan, at vi respekterer hinanden og ser hinanden, og at vi bakker hinanden op”* (Bilag 1: 84 l. 1-3).

Hans: *“Jeg vil gå så vidt at sige, jeg er heldig jeg trives på mine egne vilkår”* (Bilag 1: 37 l. 17-18).

Lise: *“ (...) Jeg har altid synes, det var interessant at gå i skole og lære nye ting, men måske været lidt mere introvert i mig selv i stedet for at være aktiv”* (Bilag 1: 75 l. 15-17).

Det virker modsigende, at der stræbes efter at være hensyntagen overfor forskellige baggrunde og geografiske tilhørsforhold og generelt respekt for hinanden. Det fremgår at selv introverte og asociale kan trives i klassen, så er det helt modsat, at en enkelt ikke trives, da det vil være på bekostning af det selvsamme fællesskab, der vil inkludere alle. Ydermere er der flere, der er droppet ud grundet, de ikke kunne følge med i det sociale som det fremgår af Lise i interviewet. Det er svært at komme med en entydig fortolkning på disse modsættende beskrivelser, som bliver bragt af informanterne. Det stemmer med, at der findes en doxa i

gruppen, der i Bourdieus teori bliver defineret som, at de dominerende i feltet bestemmer. Der er nogle sociale koder, normer og værdier tilstede i det sociale felt, der stræber efter at tage hensyn til hinanden og give plads til hinanden med en undtagelse af, at det ikke er alle, der kan opnå adgang til feltet.

Anerkendelse i feltet

Bourdieu anvender begrebet symbolsk kapital for at indfange, hvad der af sociale grupper anerkendes, hvor han pointerer, at teknisk kompetence ikke nødvendigvis yder status som symbolsk kapital (kap 2.1). Informanterne blev spurgt ind til, hvad de i klassen tillægger værdi, hvor der blev lagt vægt på faglige, sportslige og fysiske færdigheder i interviewet. Mikkel forklarer, at drengene går meget op i at skate, og at de generelt gør det meget sammen i klassen. Hans nævner, at der er nogle, der er bedre end andre, men det har ingen betydning, det vigtigste er, at folk hjælper hinanden, bidrager til fællesskabet og har det godt med hinanden.

Mette: *“Nej, det synes jeg ikke [at der blive gået meget op i skating og surfing i klassen], jeg er overhovedet ikke god, og jeg er heller ikke en af dem, som er engageret (...) det er sjovt at lave noget andet end at sidde stille hele tiden. (...) Man er sammen på en anden måde, som betyder noget for fællesskabet. (...) [I forhold til spørgsmål om, hvad der har anerkendelse] jeg vil sige generelt på den her linje og vores klasse er det hele meget afslappet, og det er forskelligt, fordi det er mange forskellige typer, som kommer og fra forskellige dele af landet (...) der er overhovedet ikke et karakterræs, som der for eksempel er på gymnasiet”* (Bilag 1: 60-61 l. 4).

Dennis: *” (...) Det er ikke fordi der er nogen, der er sådan, at de er seje som sådan eller, at de er bedre bare fordi, de er bedre til at surf end andre (...) nej, det synes jeg egentlig heller ikke der er [høj anerkendelse af faglige egenskaber] Jeg føler egentlig bare, at vi har et godt fællesskab (...)”* (Bilag 1: 4 l. 16-26).

Informanterne udtrykker, at håndtering af surfing og skating i klassen, her varierer elevernes evner, men det er ikke noget, som møder videre anerkendelse. Det samme gør sig gældende ved faglige kompetencer, der primært yder venlige kommentarer, men ikke noget, der yder særlig anseelse. Der er opmærksomhed på, hvem der er gode og mindre gode til de diverse ting, hvor det som regel er disse individer eleverne henvender sig til, hvis de har brug for hjælp til henholdsvis surf, skate og skolerelaterede ting. Disse tekniske kompetencer yder dermed ikke symbolsk kapital, da det ikke eksplicit er noget, eleverne ser op til.

Selvom indgangsvinklen ved spørgsmålet omkring, hvad der tillægges værdi, var rettet mod det faglige og aktivitetsmæssige, så vinklede de fleste informanter deres svar til at omhandle fællesskabet og deres sociale liv sammen. Den symbolske kapital kan tolkes at træde frem i relation til emner, der omhandler ting inden for fællesskabets sfære. Dette være sig at kunne indgå i et fællesskab, agere socialt med sine kammerater og kunne finde ud af at give plads til hinanden, som kan tolkes at være, hvad informanterne tillægger værdi. Det begrundes med, at det er den egenskab, der går igen, som er velset og bliver efterspurgt gennem alle interviews. Herudfra kan det vurderes, at det må være den sociale kapital, der får anseelse hos eleverne i det sociale felt. Social kapital i denne sammenhæng vil blive forstået på en lavpraktisk måde, som er, den måde eleverne socialiserer sig med hinanden på, skaber relationer inden for feltet, og hvordan det er helt centralt i forhold til deres kollegieliv. I forlængelse af dette kan det nævnes, at Dennis og Lise går op i, at alle i klassen har det godt, er motiverede og holder på venskaberne:

Dennis: “ *fagligt tænker jeg, er en dem, der skaber noget motivation til nogle af mine venner til at lave noget, også jeg er en af dem i klassen, der siger mest, eller gerne vil være aktiv (...) det kan måske afspejle sig lidt i de andre, som ser det og gerne vil deltage (...) rent socialt, så tror jeg, at jeg prøver at holde mig venner med alle og prøvet at snakke med alle. Jeg kan ikke lide skænderier og konflikter, så jeg prøver at holde alle venner. (...)* ” (Bilag 1: 3 l. 15-22).

Lise: “ (...) *Jeg tænker nok selv, jeg har en rolle i ligesom at holde øje om alle har det godt* ” (Bilag 1: 80 l. 21-22).

Deres habitus tendere mod en social rolle ved at holde øje med om alle har det godt, hvor de har udnævnt sig selv som de omsorgsfulde i klassen. I forhold til social arv, så følger Lise fodsporene fra hendes forældre, som har en baggrund inden for pædagogikken, at hun tager denne rolle. Det kan også være af den årsag, at hun er den ældste og dermed må formodes, at være den, som mest moden i klassen. Dennis' baggrund for at have indtaget denne rolle er vanskelig at fastslå, men ved observationerne var det tydeligt, at han godt kunne vurderes at være klassens populære dreng (Bilag 2). En mulig forklaring kan være hans efterskoleliv, hvor hans erfaringer har påvirket hans habitus ved at begå sig i sociale sammenhæng. Tages den lidt mere praktisk anvendelige forståelse af social kapital i brug som sociale egenskaber, venskaber, familie og med mere. Så kan det forstås, at Dennis må have akkumuleret en større mængde af denne kapital art med hans socialitet og ambition om at kunne løfte og inspirere alle i klassen.

Det bliver beskrevet af Dennis og Hans, at årsagen til de fleste konflikter er på grund af rengøringen ude på kollegiet. Mikkel, Mette og Lise udtrykker det samme, at rengøring betyder rigtig meget, når eleverne bor så tæt sammen på et surf kollegie (Bilag 1: 6+27+46+62+86). For at holde ro og orden i kollegiet med de 30 unge mennesker, der bor sammen, har surf læreren taget det ansvar på sig at sørge for, at de unge har det godt sammen.

Lise: "vores surf lærer, som også er meget ude på kroen, hvor vi bor er helt vildt god til det [Til at snakke med de unge]. Og så synes jeg det hjælper eller det gør mega meget, at man føler sig set, at de [Undervisere] spørger ind til andet end skole, at man godt kan have en samtale ud over skolen. Det synes jeg, de er helt vildt gode til, man føler sig lige med læreren. (...) jeg tror, det er ret nødvendigt [at surf læreren kommer ud til kollektivet] Fordi, at der er folk, som ikke har boet ude før, som kommer hjemmefra deres forældre. Så de er der, når der er rengøring, og når vi har møder en gang om måneden, hvis der er nogle ting (...)" (Bilag 1: 85 l. 5-14).

Rengøringen bliver ikke tillagt nogen anerkendelsesværdi, det bliver i stedet betragtet som en nødvendighed for, at det sociale kan forløbe problemfrit ude på kroen. Dette giver en antydning om den praksis, der eksisterer i det sociale felt, som kan vidne om nogle af de sociale regler, der findes i de forskellige sociale felter, der kort bliver redegjort i teorien. Hvis folk skal opnå adgang og fastholde adgangen, er det nødvendigt, at vedkommende kan begå sig på samme præmisser som de andre. Det være sig i forhold til at have en ordenssans, så det ikke pludselig flyder over af en enkelt persons rod, der kan give anledning til konflikter, som det fremgår af informanterne. Skal sameksistensen kunne fungere, kan det tolkes, at eleverne må følge en ordensnorm, der medfølger at bo i hvert fald 30 unge mennesker tæt sammen.

Klasseværelset

Det næste skridt i analysen vil fortsætte ud fra samme teoretiske optik som bragt af Bourdieu, men vil i forhold til klasserummets struktur inkludere elementer fra teorien som bragt af Knud Illeris. Det bliver påpeget af Illeris i teorien, at læring af et specifikt indhold skal kunne fungere hensigtsmæssigt i forhold til omgivelserne, hvor samspilsprocessen indgår samspillet mellem individ og dets omgivelser (kap 2.2). Dette skal anvendes til først at skildre klasserummets fysiske struktur, som senere vil lægge grunden til en dybere undersøgelse om selve læringssituationen, der har ladet sig observere. På baggrund af observationerne var det første, der lod sig iagttage det fysiske klasserums sammensætning. Siddepladserne er arrangeret sådan,

at det er muligt at sætte sig ved forskellige runde borde, hvor eleverne kan sidde rundt om hinanden og endda have strøm adgang i midten af bordene til eventuelle computere. Det bliver bemærket under observationerne, at klasselokalet er stort i forhold til antallet af elever og siddepladserne mange. White- og smartboardet er placeret for enden af rummet foran bordene, så alle elever har mulighed for at kunne følge med i, hvad der sker henne ved underviseren. Alligevel kommer underviseren helt ud i lokalet, så vedkommende kan tale direkte til sine elever, dette i stedet for som stående i den anden ende af lokalet. Den fysiske struktur er dermed sammensat sådan, at undervisning ved både brug af tavle undervisning, oplæg og gruppearbejde kan finde sted. Yderligere er der et lokale i midtergangen og borde rundt omkring i skolen, hvor forskellige grupper kan foretage noget arbejde. Alle elever sidder med deres elektroniske udstyr, så de kan agere behjælpelige til deres noteskrivning og internetsøgning (Bilag 2: 1-2). I henhold til, at flere er i besiddelse af computere, må det forventes at være anset som nødvendig for at kunne begå sig på uddannelsen, at der gøres brug af elektroniske hjælpemidler. Det må gøre sig gældende af selv den mindste smule vigtighed, siden samtlige anvender dette middel, blot med en enkelt undtagelse på anden observationsdag, hvor Hans skrev noter i hånden på en notesblok og på den måde skilte sig ud fra de øvrige.

Knud Illeris antager, at al læring er situeret, da læring er påvirket af den kontekst, det udspiller sig i, hvilket giver forskellige muligheder og betydninger for læringen (kap 2.2). De fysiske rammer tillader dermed læringssituationer, hvor teknologi anvendes. Det er et moderne undervisningslokale. Læringsmulighederne går fra både at kunne være rettet mod traditionel tavle undervisning og ved brugen af teknologiske virkemidler, hvor notaterne på smartboardet generere filer, som eleverne får udleveret med notater fra dagens undervisning. Læringsformerne er lærerstyret, men der er mulighed for eleverne at være aktivt deltagende i forhold til fælles noteskrivning på tavlen, aktiv deltagelse i undervisningen, samt at indgå i diverse grupper til opgavehåndtering.

4.2.2 De lærernes erfaringsverden

I dette analyseafsnit vil opmærksomheden vendes over på at teorifortolke ved hjælp af Knud Illeris dobbelte læringsforståelse om tilegnelses- og samspilsprocesser og Albert Banduras teori om motivation. Dette skal anvendes til at få en forståelse for informanternes beskrivelser om deres oplevelser omkring HF-Cold Hawaii.

Læringsmiljø

Informanterne giver udtryk for deres personlige præferencer, når det kommer til at skulle lære og sætter ord på, hvilke læringssituationer, de føler gavner dem bedst. Mikkel, Mette og Lise værdsætter at kunne arbejde i grupper og Hans kan godt se fordelene ved, at flere mennesker laver noget i fællesskab. Hans fortæller videre generelt, hvordan eleverne i klassen foretrækker læring:

Hans: “ (...) Jeg prøver at få det meste ud af det, jeg kan og det derfra, selve tavle undervisningen normal undervisning, den synes jeg fungerer godt for mig [Nu, hvor han er på medicin] (...) det er jo en fordel, at alle mulige forskelligheder (...) Fordi man lære jo så deri også som fællesskab, hvis man har et fællesskab, der kan løfte det at hjælpe hinanden“ (Bilag 1: 32-33 l. 10).

Hans: “ (...) Vi har f.eks Bent (red.) i idræt vi eller faktisk de andre snakkede med ham om, at de ville gerne have mere gruppearbejde og mindre tavle undervisning (...) Altså grunden til jeg siger de andre er, at jeg er egentlig glad for undervisningen så jeg holder mig udenfor den her samtale, hvis det er under fællesskabet, så skal jeg nok passe mig ind. Dansk, der er blevet brokket over for mange lektier for meget at læse derhjemme. Og der har Niels (red.) så ændret på, at det vi læser derhjemme, er kortere frem for længere. Det er generelt for hele lærerteamet, at det er sådan” (Bilag 1: 37 l. 4-11).

Mette: “Det er meget forskelligt [hvad hun føler om selvstændigt arbejde over for gruppearbejde], nogle gange, når man laver noget individuelt, så kan man nogle gange få mere ud af det, end hvis man var i en gruppe, men der er også fordi man skal yde lidt mere så. [Selvom hun beskriver, de alle går op i, at få lavet noget i grupperne] Gøre nogle ting selv, som man ikke ville have gjort, hvis man var i en gruppe, så man bliver mere selvstændig. Dog er der også meget godt ved at være i gruppe“ (Bilag 1: 73 l. 9-12).

Informanterne udtrykker lidt forskellige meninger om, det at skulle arbejde selvstændig og ytrer deres holdninger om tavle undervisning overfor gruppearbejdet. Mette kan godt se fordelene af at skulle arbejde selv, da hun på den måde ikke kan læne sig op ad andre og på den måde får mere ud af det. Her kan der tolkes, at hun foretrækker de akkomodative læringsprocesser, da hun ved egen refleksion kan opnå noget læring, hun ellers ikke ville

kunne. Samspillet kan dermed have en mere negativ karakter, men hun afslutter, at der også er meget godt i at være i en gruppe. I interviewet forklarer hun yderligere, at det er alle i klassen, der forsøger at lave noget i grupperne. Hans italesætter tavle undervisning negativt (kap 4.1). Alligevel kommer han frem til, at netop denne undervisningsform giver en platform, der tillader forskellige elever, at kunne indgå i samarbejde. Det er tilsvarende, hvad Illeris beskriver som, at der i det sociale læringsmiljø, hvor individer engagerer sig og involvere sig i selve samspillet, vil kunne yde bedre muligheder for at læring vil finde sted. Dette kan både ske i form af refleksion i større grupperinger, men det kan også være ved at lære af de andres eksempler. Forskellighed bliver af Hans opfattet som en fordel, specielt, hvis fællesskabet evner at løfte og hjælpe hinanden. Denne lidt modsætningsfyldte fremstilling må blive opfattet som indeholdende to pointer, hvor undervisningen alene basere sig på énvejskommunikation mellem lærer og elev, som er præget af for fastlagte mønstre ved udtrykket rigid og andre negative vendinger. Det må tyde på manglende begejstring, da den ikke yder at rumme eleverne med deres forskelligheder og rumme deres kompleksitet. I stedet, hvis denne undervisningsform kunne forsone sig med en interpersonel samspilsform, så vil der være meget, der kunne læres af hinanden, lader det sig fortolke hos Hans' udlægning. Tilsvarende udvises der af de øvrige informanter begejstring for den læringsværdi, der netop er ved at arbejde i en gruppe. Denne mening kan tolkes ved hjælp af Bandura og Illeris i deres udlægning af social indlæring og samspilsproces ved, at de lærende kan lære af hinanden tilsvarende, hvordan der blev fortolket hos Hans' udlægning af samspillet. Det kan det være både ved fremstillingen af Bandura om at lære af hinandens eksempel og den feedback, der sker socialt i forhold til at håndtere opgaver. Det vil kunne styrke modet til selv at kaste sig ud i ny læring på baggrund af den erfaring, der skabes hos andre. Illeris beskriver, at der i samspillet mellem individer opstår en læringsværdi af forskellige former ved, at de deltagende i en aktivitet gensidig påvirker hinanden. Det er både ved det som Bandura sætter ord på ved imitation og modellering, men ligeså i fællesskab med hinanden ved fælles involvering i en problemhåndtering. Eleverne har overfor deres undervisere ytret, at de foretrækker en bestemt læringsform, hvor dette skitserer deres samspil med deres omgivelser. I denne sammenhæng er det undervisere og uddannelsesstedet, der er omgivelserne, hvor eleverne opnår medbestemmelse til at definere rammerne i deres læringsmiljø. Her er der dog kun valgt at fremstille et enkelt citat fra empirien, der er udlagt af Hans, men det er en tanke, der går igen hos alle adspurgte, at underviserne generelt er gode til at lytte til elevernes behov og retter sig derefter. Det fremgår hos Illeris, at medbestemmelse kan give mere engagement og deltagelse, som kan få indflydelse på læringens kvalitet. Det samme gør sig gældende for

årsagsmotivation, som er formuleret af Bandura, individer bliver generelt mere motiverede, hvis de føler, de har indflydelse på deres egen situation og effektiv interaktion med sit miljø.

For at kunne sætte nogle ord på elevernes begejstring for gruppearbejde fortsættes anvendelsen af blikket fra Banduras og Illeris' teori. Der vil dykkes mere ned i Illeris' beskrivelse af samspilsdimensionen og dets typologier og som afslutningen på dette afsnit anvendes habitusbegrebet til fortolkning. Begejstringen for gruppearbejdet bliver medvidere udtrykt af Mikkel, Mette og Lise, der taler positivt omkring gruppearbejdet, da det er, hvad der fungerer bedst for dem.

Mikkel: *“ja det [Gruppearbejde] er faktisk noget jeg bruger meget tid på. (...) det er fordi, hvis man f.eks. får noget for alene så bliver det ret steneren og kedeligt, men hvis man er sammen med nogle venner eller nogle andre, det behøver ikke være dem man går allermest sammen med, bare det ikke er alene, så bliver det lidt sjovere”* (Bilag 1: 47 l. 7-9).

Lise: *“(...)fordi jeg vidste det var meget gruppearbejde [på Roskilde Universitet], som jeg kunne forestille mig jeg fungerede godt i”* (Bilag 1: 82 l. 9-10).

Lise: *“ja meget [hjælper hinanden med lektier med mere] især i eksamensperioden, der sidder vi rigtig meget sammen”* (Bilag 1: 85 l. 20).

Lise valgte at bruge studiepraktikken på Roskilde Universitet med den begrundelse, at hun efterspørger gruppearbejdet og giver udtryk for, at det er noget hun fungerer godt i. Det vidner om, at det er en arbejdsform, hun har taget til sig og som hun er mere interesseret i efterhånden. Det kan tolkes som en udvikling siden, hun beskrev sig selv som introvert, men godt kan se fordelene ved at skulle håndtere en problemstilling ved aktiv deltagelse sammen med andre i en gruppe. I forhold til en Bourdieus teoretiske optik kan der tales om, at hun må have gjort sig nogle erfaringer, der har fået hende til at søge andre, der også har en socialt orienteret habitus. Det, der får Mikkel til at bruge mere tid på opgaverne er, når han i samspil med sine klassekammerater kan opsøge ny viden, forståelse og udbygge sine færdigheder, hvor den nødvendige energi kommer sig i samarbejdet og i samspil med hans omgivelser. Illeris påpeger, at der skal være en lyst til at lære, som ikke føles hverken unødvendig ej heller uoverkommelig, da den lærende dermed vil forsøge at undvige fra det. Det er netop de nære sociale forbindelser, der har en betydning for læringen. Det bliver beskrevet af Bandura og Illeris, da det ved hjælp af deltagelse og fælles refleksivitet kan undgå den individualistiske og perspektivløse

selvcentrering og dermed gør læringen og indholdet mere interessant. Dog blev det tydeligt under observationerne, at netop Mikkel mistede koncentrationen ved gruppearbejdet, så uagtet hans gode intentioner og meninger om denne arbejdsform, så er det ikke tilstrækkeligt til at fastholde hans engagement og aktive deltagelse (Bilag 2: 5+23). Det bidrog til, at han var en deltagende karakter til at starte med, hvor alle i klassen var aktive, i stedet for at have blikket rettet mod sin computer og lyden begrænset af både hue og headset, som han ellers gjorde ganske ofte under observationerne. Dermed yder empirien at give et grundlag til fortolkning, da der både er indsigt i informantens subjektive forholdene sig til disse strukturer, men også, at han alligevel i sine handlingsmønstre afviger fra netop den sociale struktur om, at de skal kunne løfte og hjælpe hinanden, når han mister modet og trækker sig fra fællesskabet. Baggrunden til denne adfærd må tolkes at have grund i hans modstridende habitus. Den kan tolkes at være modvillig til at engagere sig på lige fod og samme omfang som de øvrige i klassen, der på den måde afviger for hvad, der kunne opfattes som det gængse i klassen. Mikkel har ellers gjort sig samme sociale erfaring som Dennis ved at have gået på efterskole, men alligevel så er deltagelsen på lige fod med gruppemedlemmerne ikke tilsvarende som Dennis, der går meget op i at engagere sig og motivere de andre i klassen (kap 5.1). Denne anderledes habitus kan fornemmes at være et produkt af andre erfaringer og måske kapitaler, hvor Mikkel ikke kommer fra en lige så stærk baggrund i forhold til dannelseskapital og kulturel kapital som eksempelvis Dennis og Mikkel har en lidt usikker geografisk tilhørsforhold, men alt dette er kun spekulationer.

Undervisning af eleverne

Efter gennemgangen af informanternes subjektive forholdene sig til undervisningen og deres erfaringsverden vil der i næste analyseafsnit anvende de teoretiske perspektiver på nogle af de omstændigheder, der har ladet sig observere i relation til undervisningen. Den teoretiske læsning her vil gå ud på at fortolke læringen hos eleverne ud fra Illeris' læringstypologier, han antager findes i tilegnelsesprocessen. Denne del vil undersøges som på baggrund af den samlede undervisning, der har ladet sig observere, hvor fortolkninger vil blive underbygget af observationerne, som de er fordelt på de to dage ude i feltet, samt ud fra empirien, der blev genereret i interviewene.

Den undervisning, der har fundet sted ved observationsdagene, har været som indledning til alle lektioner at begynde som lærerstyret tavle undervisning og efterfulgt af elevdeltagelse i form af opgaveløsning og refleksion på klassen. Det skete ved, at historieunderviseren indledte

med, hvad eleverne tidligere har lavet før ferien, udlevering af arbejdsspørgsmål og dernæst igangsat filmen 'Kingdom of Heaven'. Filmen skulle skildre korstogene og de politiske og religiøse konflikter i Jerusalem, hvilket eleverne blev opfordret at tage noter til (Bilag 2: 2-4). Denne læringstype kan tolkes at være mekanisk i sin art, siden den eneste funktion eleverne skal varetage, er at tage noter for, hvad de erfarer i filmen. Dermed må det være en kumulativ læringsform. Dette kan diskuteres, da det også er muligt at betegne det som en assimilativ læringsstype på den baggrund af, at det er vanskeligt at påvise, at eleverne oplever den viden, de får som relativ ny og ikke er muligt for dem at knytte læringen til noget, de ved i forvejen. Det må forventes, at eleverne må have stiftet bekendtskab med religiøse og politiske konflikter i andre sammenhænge og eventuelt i forvejen har kendskab til både middelalder og korstog. Dermed bliver læringen assimilativ, da den viden de opnår tilføjes allerede eksisterende vidensstrukturer. En anden pointe er, at der må foreligge nogle egenskaber eleverne har tillært, der gør det muligt for dem at indarbejde ny viden fra de påvirkninger, der sker af underviseren og det, der portrætteres i filmen. Pigerne i klassen spørger kort efter opgavedelingen om det blot er en personkarakteristik, de skal foretage (Bilag 2: 4). Derfor må denne arbejdsform være noget, de tidligere har stiftet bekendtskab med, da de kan knytte læringen til noget, de allerede ved.

Det næste stadie i undervisningen i historietimen efter filmen er færdig, bliver der af underviseren givet besked på, de i klassen skal samle sig i grupper. Derefter giver underviseren eleverne forskellige karakterer fra filmen, hvilket de respektive grupper skal undersøge. Det skal de på baggrund af, hvordan filmen portrætter karaktererne, og eleverne skal undersøge om, hvorvidt det er en historisk korrekt fremstilling. Eleverne samler sig om to borde, hvor den ene er indeholdende to grupper, pigegruppen med fire piger som fungerer én gruppe og ved samme bord en mindre drengegruppe på tre. Bag dem findes et selvstændigt bord med endnu en drengegruppe på tre personer. Ved første øjekast skete der ikke noget øjensynligt, men dette ser ud til at være præget af deres habitus. Folk har samlet sig om ligesindede, der kan tolkes at have en habitus tæt på deres egen. Ud fra, hvad der kunne vurderes på klassen, så samledes de usikre og eksamensbekymrede piger til venstre, engagerede og selvtilidsfyldte drenge i midten og så til sidst de lidt mere løse og mindre aktive drenge til højre. Det bør blive pointeret, at de frivillige grupper af en eller anden årsag løbende bliver skiftet under hver opgave til de senere lektioner. Til opgaven anvender eleverne deres computere og smartphones til at gøre brug af internettet, så de kan foretage en søgning. Eleverne skal i denne opgave arbejde selvstændigt, men enkelte rækker hånden i vejret løbende for at få vejledning fra underviseren, hvor det er

svært for nogle at forstå opgaveformuleringen. En undervisningsmetode, der nærmest har været identisk, fandt sted ved idrætslektionen, der forinden de skulle mødes i idrætshallen kort fik gennemgået en case opgave, hvor eleverne skulle besvare noget, der minder om eksamensspørgsmål. De skulle indledningsvis individuelt læse litteraturen og dernæst i grupper foretage en mini analyse, hvor de i fællesskab skulle diskutere deres tanker om casen (Bilag 2: 4-6+28-30). Denne arbejdsform, der går ud på, at eleverne interpersonelt skal håndtere en opgaveløsning kan tolkes som den samspilsform Illeris har typologiseret som aktiv virksomhed og deltagelse. Det er på grund af, at eleverne for det første i fællesskab med andre i en valgfri gruppe skal løse en opgave som en fælles aktivitet, men samtidig skal de selv agere som tænkende og reflekterende subjekter. Eleverne skal egenhændigt anskaffe relevant information, om historiske hændelser, samt dykke ned i den udleverede case. De skal for det første vurdere, filmens måde at skildre karaktererne på og i relation til idrætsopgaven kunne finde frem til nedslagspunkter, de kan behandle analytisk. I denne læringsituation, hvor tankevirksomheden ikke blot skal agere modtagende, men også være reflekterende ud fra egen viden og indsigt at kunne håndtere en problemstilling. Dette tyder på at kunne beskrives som en akkomodativ proces, der ud fra elevernes respektive mentale skemaer skal kunne anvende kritisk tænkning og udnytte kompetencer, de allerede besidder til at bruge sin viden i en praksissammenhæng.

Samfundsfagsundervisningen startede lidt anderledes, eleverne vælger angiveligt selv starten. Der foregår en masse social snak blandt eleverne og med underviseren. Dernæst, så spørger samfundsfagsunderviseren om der er sket noget, som de har lagt mærke til i nyhederne. Hvorefter de snakker om de seneste hændelser, herunder det nyeste om brexit, populisme, globalisering og Donald Trump. Derefter tager underviseren lærerstyring i brug og opsummerer, hvad der skete inden ferien, og hvad de skal derefter. Det er ikke let for eleverne at give slip for den sociale snak igen, og har en masse spørgsmål til studiepraktikken, de gerne vil have afklaret. Underviseren sætter eleverne ind i teorien om de forskellige arenaer, der findes og peger det i retning af ungdomskultur og teori fra Pierre Bourdieu. Undervisningen forløber sig sådan, at eleverne løbende bliver taget med på en fortælling i samfundsfagsundervisningen. Det er hændelser og episoder eleverne kan perspektivere over på sig selv og relatere til, hvor han bruger elevernes egne opfattelser og forståelser til at skildre, hvordan tingene hænger sammen. Lise er ofte uenig med underviseren, da hun ikke ser på tingene på samme måde som ham, men vil gerne have tingene forklaret mere og spørger ind til det løbende i undervisningen. Fremgangsmåden tyder på at være assimilativ, da underviseren bygger videre på elevernes læring, men siden der også er refleksion og forbundet lidt modstand ved læringen kan det også

kategoriseres som akkomodative læringsprocesser. Han får eleverne til at agere aktivt deltagende i undervisningen ved at få dem til at angive deres mening om forskellige ting. Desuden giver samfundsfagsunderviseren eleverne refleksionsøvelser. Her kan anvendes eksemplet, han spurgte dem om, hvad det vil sige at være dansk, og hvornår en kan sige vedkommende er dansk. På den måde gør han brug af elevernes egen erfaringsvirksomhed til at anvende deres forskellige forståelser senere i plenum, hvilket han anvender til at få eleverne til at tale om det indbyrdes i klassen. Der er vidt forskellige meninger. Mikkel er vanskelig at få til at deltage i øvelsen. Det som eleverne kommer frem til noteres på tavlen og underviseren kategoriserer dem under de forskellige strategier, der findes i teorien (Bilag 2: 8-24).

Elevernes selvstændighed og selvkompetence

I de tidligere analyseafsnit er informanternes kapitaler, habitus og læringsforståelser blevet gennemgået, samt lærings- og samspilstypologier. Dernæst vil der gå mere i dybden i forhold til motivation og selvkompetence som det bliver beskrevet af Albert Bandura. De begreber, der blandt andet vil anvendes, er mestringsforventninger og selvkompetence (kap 2.3). I de forrige analyseafsnit fremgår det, hvordan underviserne strukturerer deres lektioner, og giver eleverne medindflydelse på undervisningen og muligheden for at håndtere opgaverne selvstændigt. Det kan tolkes at virke motiverende, hvor baggrunden for denne tolkning sker ud for begrebet mestringsforventninger, der i teorien er vinklet til at omhandle individets egne mestringsforventninger. Den bliver stadig anvendt til at indgå denne sammenhæng, hvor underviseren tilsvarende viser tillid til dets elever, at de forventer eleverne kan mestre, de uddelegerede opgaver, kan virke motiverende for eleverne. Eleverne får lov til selvstændigt at varetage opgaver, hvilket de senere kan opsamle fælles i plenum, hvor de kan spejle sig i de andre elevers måde at håndtere problemstillingen på. Den tillid, feedback og verbal overtalelse som eleverne møder, kan være fremmede for deres selvkompetence, da det kan smitte af på deres præstation. I teorikapitlet under Bandura kan motivation opstå ved at eleverne får en fornemmelse af, at de har indflydelse på deres miljø, som fremmer deres lyst til at udvikle færdigheder og nysgerrighed til at håndtere det.

I forlængelse af anvendelsen af Banduras teori og Illeris omkring drivkraftdimensionen (kap 2.2; 2.3). kan der fortolkes på, hvad der kan engagere eleverne til deltagelse.

Mette: “ (...) *Man vil ikke være en af dem, som lader de andre lave det hele, alle skal deltage*” (Bilag 1: 73 l. 15-16).

Indbyrdes stræber eleverne efter, at alle bidrager til opgaveløsningen inden for det sociale samspil hos eleverne. Hvor det er en social ansvarlighed, der driver dem. Mette og Lise vurderes ikke at have stor tillid til egen evne og stiller flere spørgsmål undervejs i lektionerne, hvad angår eksamen og snakker om, hvad de frygter til eksamenen. Hvilket vidner om noget usikkerhed, som blev synligt hos alle pigerne i klassen ved observationerne (Bilag 2: 3, 22, 30).

Mette: *“Ja, det er gået godt og skidt med nogle forrige eksamener. Men som sagt det er op og ned, og man må gøre det bedste man kan”* (Bilag 1: 66 l. 16-17).

Den usikkerhed Mette har på egen evne og det faktum, at hun pointerer, det er gået både godt og skidt med hendes eksamener. Det kan give nogle negative effekter på selvkompetencen, men alligevel kommer hun frem til, at hun blot må gøre det bedste hun kan. Det lader dermed ikke til, at hun har ladet sig slå ud af de nederlag, der kan opleves ved fejl. Hun fortsætter:

Mette: *“ [Kan du se meningen og relevansen af det i laver?] Ja, jeg vil sige både og. Det kommer an på, hvad fag det er, men det er også fordi, jeg godt kan lide samfundsfag. Der kan man godt sætte det i relevans til, hvad der sker i verden, det kan man bruge til noget. (...) Men matematik kunne jeg ikke se så meget, hvad jeg skulle bruge til, men jeg er også mega dårlig til det”* (Bilag 1: 66 l. 19-: 67 l. 3).

I forhold til teorien som bragt af Illeris, så har den lærernes interesse betydning for dets engagement (kap 2.2). I dette tilfælde handler det om en mindre interesse for de naturvidenskabelige fag, der har haft den latente betydning, at mangel på interesse, svært at se meningen og er dårlig til det alt sammen har været negative faktorer. Det har plausibelt påvirket det til, at det er endt med mindre gode resultater. Modsat samfundsfag, hvor informanten har en interesse både i forhold til det aktuelle samfund og hændelser, men også til faget, hvor det er lettere at se relevansen. Her kan det vurderes, at muligheden for at præstationsevnen sandsynligt ikke vil blive hæmmet, da der i denne nok ikke vil være en mangel på tillid til sig selv, da Mette ikke udstråler lige så meget usikkerhed her og måske vil være mere motiveret til at engagere sig.

4.2.3 Oplevelser omkring uddannelsen

For at gå skridtet videre i analysen i forhold til informanternes udsagn om deres oplevelser om uddannelsens sammensætning. Det er et punkt, der bevæger sig udover den specifikke læringssituation og må opfattes som omstændigheder, der går forud eller ligger bagved

informanternes motivation for uddannelsen og deres læring. Bandura teoretiske blik omkring motivation og kilder til selvkompentence og individers adfærdsregulering vil her blive anvendt (kap 2.3).

Surfing

Informanterne blev spurgt ind til deres baggrunde for indmeldelse på HF-Cold Hawaii. Behandlingen af dette undersøgelsestema vil blive inddelt i forskellige vinkler, hvor den første vil omhandle argumenter, hvad angår surf og sport og dernæst vil der fremstilles empiri for det sociale og faglige forklaringer, som fremgår i interviewene. I klassen findes der mindst 3 drenge, Dennis, Hans og Mikkel, der i forvejen har erfaring med skating og surfing. Det fremgår dog i interviewene, at flere drengene i klassen nævnes særligt to andre drenge, Jens og Jacob, nævnes flere gange og det samme blev øjensynligt ved observationerne, da de italesatte, at der er en stor tilslutning til det sportslige hos drengene (Bilag 2: 19+33). Til dette vælges at fremstille ét enkelt citat fra interviewene, der synes dækkende.

Hans: "man får jo mulighed for at være aktiv og få udløst de dopaminer, der som jeg skal bruge flere af [Pga. ADHD] og fordi man bliver sparket i gang med det og efter tror jeg bare, at det giver mere mulighed for at kunne være fysisk, hvilket jeg synes er fedt (...) jeg valgte det [HF-Cold Hawaii] fordi jeg godt kan lide vand (...) Jeg har altid sejlet (...)" (Bilag 1: 23+28).

Bandura antager, at mennesket har respektive kompetencer i den verden, det lever i. Det kan anvendes til at udforme dets liv, hvor der i HF-klassen må have været en incitament for indmeldelse, at der i forvejen har kvalifikationer, de kan anvende i det sociale rum. Drengene ser surfing og skating som en motivationsfaktor, der plausibelt skabte bevæggrund for dem at vælge denne uddannelse. Hvis begrebet selvkompentence anvendes som et teoretisk perspektiv, så kan det forstås på den måde, at det er erfaringerne og oplevelserne omkring surf, og at få brændt krudt af, der får informanterne til at tro på deres egen kunnen. Om end ikke andet vil de være i stand til at kunne mestre vandsporten og de sportslige begivenheder, som kan agere motiverende for eleverne. Præstationsresultater og mestringsoplevelser med tiden højner individets engagement, styrker dets vedholdenhed og på et tidspunkt vil det kunne generaliseres til andre situationer (kap 2.3). Oplevelserne omkring surf og aktiviteterne med deres klassekammerater er muligt, at det ville kunne højne deres engagement i forhold til det skolerelaterede. Hos pigerne, Mette og Lise, ser de fysiske aktiviteter som en god bonus ved siden af deres skole.

Lise: “ (...) *Jeg var meget nybegynder, da jeg startede. Så jeg har lært noget, men jeg vil jo ikke sige, at jeg er blevet god til det [Surfing og skate]. Jeg har heller ikke været med ude hver gang. (...) vi har her på andet år, der har vi én obligatorisk dag, hvor vi skal med ud, og så er de andre dage egentlig frivilligt. (...) det er en spændende måde sådan at gå i skole på og vi kommer også meget ud også, når vi ikke surfer så laver vi andre ting mountainbike, skate [De var også ude at lave aktiviteter med børn på en nærliggende friskole]” (Bilag 1: 77-78 l. 11-6).*

Mette: “ (...) *jeg er overhovedet ikke god [til surf og skate], og jeg er heller ikke en af dem, som er engageret, men jeg synes det er mega fedt, at det er en del af skemaet. Men jeg gør det også fordi, det er sjovt at lave noget andet end at sidde stille hele tiden, det er fedt, at det ikke bare er skole, skole, skole hele tiden, også er det også hyggeligt. Man er sammen på en anden måde, som betyder noget for fællesskabet” (Bilag 1: 60 l. 15-19).*

Det er nævneværdigt, at kønnene fordeler sig forskelligt, når det kommer til engagement i de fysiske og sportslige aktiviteter. Hvis opmærksomheden endnu rettes mod Banduras begreber, så vil den her situation blive opfattet på den måde, at pigerne ikke har særlig meget tiltro til sin egen kunnen i forhold til at kunne overkomme de udfordringer, der er i forbindelse med surfing og skating. Det har på en måde sænket deres forventninger til dem selv og har afholdt dem fra at fortsætte med at engagere sig i det og måske derpå ikke er orienteret mod at bedre underliggende færdigheder. Alligevel har det givet gode oplevelser i forhold til en anden kontekst, der er rettet mod fællesskabet og studiet, hvor det på en anden måde har gavnet dem. Hvordan det er en fordel, når det er knyttet til deres læring, vil Illeris' drivkraftsdimension blive anvendt til at opnå forståelsen. Illeris antager, at der må være en balance hos den lærende, hvis læring på en hensigtsmæssig måde skal kunne finde sted (Kap 2.2). Pigerne kan godt lide vekslen mellem det fysiske og det faglige, da det ellers ville være for ensformig. I teorien påpeges det, at en ubalance i individet vil kunne hæmme eller blokere for ny læring. Denne opfattelse formår at give en forståelse for, hvorfor informanterne føler som de giver udtryk for. Denne vekslen mellem, hvad der står på skemaet, kan på den måde bidrage til at den enkelte kan mobilisere den energi, der er nødvendig for at læring kan finde sted.

Surfing bliver anvendt som et motiverende værktøj for eleverne at møde op til lektionerne. Eleverne i klassen går op i at være fuld fremmødte, da klassen har et klippekorts-system, der betyder, at en hel undervisningsdag kan blive aflyst til fordel for gode bølger, hvis eleverne ikke har for meget fravær. Det blev videre pointeret af deres undervisere, da eleverne helst ikke ville gå glip af noget (Bilag 2: 4).

Hans: “ (...) når klassen har mødt op og ikke pjækket for meget til timerne, så man kan sige det er en gulerod, fordi når gode bølger er væsentlig federe at surf på end dårlige bølger, så når folk får den her gulerod af de kommer ud at surf, når der er gode bølger. Det tror jeg gavner i det hele taget engagementet i klassen og fremmødet, så der ikke er så meget fravær” (Bilag 1: 34 l. 22-26).

Hans: “gode bølger [Skaber god stemning hos eleverne] men jeg tror det er i grunden til at det skaber god stemning, det er den fælles glæde ved at skulle ud at have en fed næsten spirituel oplevelse” (Bilag 1: 37 l. 14-15).

Mikkel: “ (...) Det er det klippekort der. Er der gode bølger, så tager vi fri fra skole. Og så kan vi altid bare få de timer nogle andre dage til aften-timer og sådan noget” (Bilag 1: 49 l. 19-21).

I forhold til at finde plads til de gode bølger, at det dog muligt blot at flytte flere timer over til aftenundervisningen. Dette pointeret af både informanterne og undervisere på observationsdagene (Bilag 1: 50; Bilag 2: 5). På uddannelsen forsøger de, at der skal være plads til at eleverne kan komme ud og ride på gode bølger, hvis vejret tillader det. Det vidner om noget fleksibilitet på deres skemaer, hvor det endelig er tiltænkt, at undervisning og surferlivet skal kunne hænge sammen. Muligheden for at kunne komme ud at bølge anvendes som en bagvedliggende motivation for at møde op i skolen. Eleverne i klassen er enige om, at det er en god ting, så det pålægger dem et socialt ansvar for deres bofæller, at de møder op til undervisningen. Det vil ved hjælp af klippekortsystemet ende ud med at give dem aflyste lektioner til fordel for surfing, som har bred anerkendelse i klassen. Dermed kan fremmøde i skolen blive anset som værende noget i stil med symbolsk kapital, da det er noget, de alle går op i og er eftertragtet, eller blot blive anset som nogle af de normer, idealer og værdier hos eleverne. Folk, der ikke kan finde ud af at indordne sig denne regel vil på en måde kunne få de resterende medlemmer i det sociale felt til at lide under deres manglende engagement for skolen og på den måde fungere som en slags pisk og gulerod.

Det sociale

Følgelig i analysen vil det sociale element i klassen blive undersøgt. Hos flere elever var det det sociale, der tiltrak dem uddannelsen. Dennis meget sigende citat vil fremhæves her, selvom alle informanter i interviewene italesatte det sociale som værende noget godt.

Dennis: “ (...) *Jeg havde ligesom prøvet at bo på efterskolen, hvor at det er fedt det med at man har nogle man kan støtte sig op af også, især det med at lige, hvis man ikke lige kan lave en opgave selv eller har svært ved at lave den selv, så kan du lige gå ind på værelset ved siden af og så lige spørge om hjælp eller ja omvendt også. Og det med at komme i skolen om morgenen. Det hjælper lidt at gå hen til bussen klokken 7, hvis man har nogle at gå sammen med, det tror jeg bare skaber en form for motivation, at man har nogle at støtte sig op af*” (Bilag 1: 9 l. 21-27).

Det bliver udtrykt af Lise, at det mere er kollektivet end surfing som hun blev draget af til uddannelsen (Bilag 1: 78-79). Til denne del vil Banduras teori om motivation anvendes mere specifikt omkring informationskilder til selvkompetence (kap 2.3). Det som fremgår i citatet af Dennis, så er det muligheden for at kunne støtte sig op af hinanden som han giver udtryk for at være motiverende. Mennesker lærer gennem observation, efterligning og modellering, som er de punkter Bandura påpeger finder sted ved social læring. Det er andenhåndsoplevelser, der kan bidrage til selvkompetencen. Det at kunne se, hvordan de andre håndterer opgaverne og måske også kunne få hjælp, forslag og feedback på opgavehåndtering vil kunne supplere selvkompetencen. Dette skulle kunne give motivation, da der ved bedre mestringsmuligheder til kunne høje troen på egen kunnen og dermed give vilje til at udføre en bestemt adfærd, der læres af de andre.

Hvordan uddannelsesvalget faldt på netop HF-Cold Hawaii kunne også være at andre uddannelses tilbud blot ikke var tiltalende.

Dennis: “ (...) *jeg kunne ikke se mig selv nogle af de steder i (Nordvestsjælland red.) på nogle af de uddannelser der var der. (...) jeg kunne aldrig se mig selv i det og jeg blev helt klaustrofobisk at tænke på at jeg skulle være der [STX, HHX], så det her giver mig meget mere frihed og også det at være for mig et sted, hvor jeg kan møde nye mennesker, det er ved havet, der er en smuk natur og jeg kan komme ud i noget god luft, det synes jeg betyder meget*” (Bilag 1: 9 l. 10-17).

Lise: *“Jeg gerne ville egentlig gerne væk fra (Østjylland red.). Jeg kørte lidt rundt i det samme. Ved at starte på HF og droppe ud. Og tage nogle enkelt fag og så finde ud af, at det ikke var den måde jeg kunne finde ud af at gå i skole på (...) Jeg kendte ikke rigtig folk. Det er i hvert fald også en stor del af det, jeg startede her, jeg skulle bo sammen med min klasse. Det har jeg i hvert fald fundet ud af, at jeg har det meget mere trygt i klassen, og jeg kender folk godt”* (Bilag 1: 74-75 l. 11-13).

Dennis og Lise har et negativt tankemønster, hvad angår de konventionelle gymnasiale uddannelser. Den situation de udtrykker ved, at de i deres hjembyer ikke kan se sig selv på de respektive uddannelser, der bliver tilbudt, hvor Lise endda havde givet det adskillige forsøg på de diverse uddannelser. Det, at tvivle på sig selv ved oplevelsen af klaustrofobi ville kunne ende med at hæmme Dennis' motivation og selvkompetence. Det kunne have endt ud med, at hvis han var påbegyndt en sådan uddannelse, hvilken han havde frygtet ville det reelt kunne have et negativt resultat, men det er ikke sikkert. Der er en mulighed for, at denne ubehagelige oplevelse ville hæmme Dennis' præstationsevne, som ville fremme en negativ kontinuerlig bane, der i længden ville få ham til at undgå udfordringer, engagere sig mindre i eventuelle underliggende færdigheder som noteskrivning og deltagelse i timen med mere. Der er dog den mulighed for, at hvis det er tilfældet, han overkommer sin bekymring for, at studiet ville føles klaustrofobisk og finder ud af, at han pludselig godt kan se sig selv disse steder, så ville han have overkommet sin frygt. Det ville i stedet have været en positiv påvirkning på hans motivation og engagement. Det er nogenlunde, det der er sket for Dennis på HF-Cold Hawaii, hvor han har overrasket sig selv med, hvor glad han er blevet for skolen i forhold til, hvor skoletræt han tidligere var. I forhold til Lise, så nævner hun om konkrete oplevelser, hun har haft, hvor de helt grundlæggende har været negative. Her er der tale om en negativ informationskilde, der er af hendes oplevelser. Det har med nogen sandsynlighed haft en indvirkning på hendes motivation og engagement, da hun selv nævner, hun ikke kunne finde ud af den måde at gå i skole på. Dette giver en antydning af en tvivl på egne evner, som så udmønter sig i, at hun har set sig nødsaget til at droppe ud, de steder, hun har været. Det hun forklarer er, at hun har manglet det sociale med dem, hun har gået i klasse med og brød sig ikke om den individualitet, der fandtes, hvor hun oplevede folk bare gik hver til sidst efter dagens lektioner endte. Lise kendte ikke rigtig folk, men dette har ændret sig efter hun begyndte på HF-Cold Hawaii, hvor hun nu er tryk. Det har betydet, at den læringshæmmende følelsesmæssige tilstand hun følte de andre steder, her må være blevet reduceret, og hun i stedet har opnået en årsagsmæssig motivation. Det forklares ved, at hun bor sammen med dem, hun

går i klasse med, at hun nu kender folk og dermed måske ikke oplever individualiteten som før, hvor hun i stedet involvere sig med sine omgivelser. Bandura antager, at denne adfærd kan være selvopretholdende, hvilket sandsynligvis kan motivere hende til at være tilbøjelig til at få erhvervet mere viden og færdigheder til at kunne håndtere miljøet.

Det sjove og overkommelige

De mennesker, der samler sig på uddannelsen er, ifølge Dennis, Hans og Mikkel, folk der kommer for at have det sjovt. Folk, der måske er på kant af uddannelsessystemet, hvor de pointerer, at hvis folk synes, det er for svært at tage en ungdomsuddannelse, så er den her linje et oplagt valg. Hans, Mette og Lise har tidligere gået på andre uddannelser, men er droppet ud af dem alle. Alle adspurgte informanter i interviewene er sikre på, de kommer til at gennemføre HF-Cold Hawaii.

Hans: “ (...) jeg tror, der er mange, der tænker, at jeg skal have det sjovt her og så får jeg lige en HF. Så er det bare karaktererne og så må jeg se, hvad jeg kan bagefter (...) Mit indtryk er, at mange af os kommer fra andre gymnasieklasser, hvor fællesskabet ikke har været, og vi har jo alle sammen søgt det her fællesskab (...)” (Bilag 1: 28 l. 7-13).

Mette: “Ja, det har jeg faktisk [Gået på anden ungdomsuddannelse], inden jeg begyndte her, gik jeg faktisk to eller tre måneder på gymnasiet. Hvor jeg hurtig fandt ud af, at det ikke var noget for mig, dagene var lange syntes jeg. Det var til klokken tre, men det syntes jeg selv er lang tid at sidde ned. Typerne var ikke mig, jeg føler jeg passer bedre ind her (...)” (Bilag 1: 64 l. 12-15).

Det er sådan, at flere citater fra interviewene omhandler, at de unge gerne vil have det sjovt, det vil gerne det sociale liv og nyde fællesskabet. Motivet for indmeldelse står dermed tydeligt, at det er det sjove liv, der står øverst på de unges ambitioner med uddannelsen. Ifølge Bandura kan motiver være en forklarende variabel til at forklare adfærd, hvor motivationen formodes at være årsag til. Hvis det til og med skulle give nogle succesoplevelser og mere tro på sig selv, hvilket vil fremme yderligere motivation. Det bliver fremhævet i citaterne, at typerne i klassen og fællesskabet er en central faktor. Bandura påpeger, at en kilde til selvkompetence inden for social læringsteori sker af de sociale omgivelser, hvor motivation og tilskyndelse til at kunne mestre og udføre bestemte opgaver ville kunne have en oprindelse fra de sociale omgivelser. Fællesskabet, som efterspørges, har netop været årsag til, som det bliver pointeret af flere

informanter, at folk er droppet ud af gymnasiet og søgt over på HF-Cold Hawaii med den motiverende faktor at skulle bo og studere sammen.

I forlængelse af dette kan der påpeges det som tidligere fremgik i analysen, at der også i denne klasse er frafaldne. Dermed er det ikke alle der er forenelig med netop den her formel med kollegie, skole og tæt forbundne socialt liv, hvor på trods af, at folk har søgt efter det her fællesskab, som det fremgår af alle informanterne, så har det vanskeliggjort deres adgang til feltet, at de ikke har kunne begå sig på samme præmisser som de andre.

Mere om det faglige

Den tredje del under dette analysetema om oplevelser omkring uddannelsen vil behandle det faglige som informanterne har givet udtryk for. Det vil indledes ved at kigge på deres oplevelser omkring selve undervisningen, hvor det blandt andet vil blive teorifortolket ved hjælp af Illeris' teori om drivkraftdimensionen (kap 2.2).

Dennis, Mikkel og Lise forklarer, at de grundlæggende er tilfredse ved aftenundervisningen, da det tillader dem at få tidligt fri og tid til at få en pause mellem undervisningen og gjort plads til deres surfing. Det er lidt lettere at koncentrere sig, når alle deres dage er korte, så de kan fokusere på de få lektioner i stedet for at have mange, hvor de ikke orker at følge med til sidst. Mere uddybende forklarer Dennis:

Dennis: “ (...) vi får fri fra skole kl. halv 2 hver dag, og derfor må der være nogle aftentimer nogle gange det der med, at have fri tidligt betyder meget for mig kan ikke koncentrere mig alt for meget ad gangen, så vil jeg hellere gå i skole i 6 lektioner og koncentrere mig om dem, og lære noget af dem. I stedet for at være her i 8-9 lektioner, og så ikke kan lave noget de sidste tre, og så kommer vi ligesom hjem og f.eks er ude og surf. Lige kan få clearret hovedet og så kan du komme op til aftenundervisningen, hvor du kan lære noget igen” (Bilag 1: 10-11 l. 1-2).

Illeris forklarer i teorien om drivkraftdimensionen, at det er op til den enkelte ud fra følelser, lyst, vilje og motivation at mobilisere den energi, der er knyttet til læringen. Her er der tale om, at den energi, der kræves for at lære kan holdes kørende i seks lektioner indtil, at det ikke længere er muligt at koncentrere sig. Eleven må tolkes at være så mentalt udmattet, at der ikke længere kan tilegnes ny læring. Dermed giver afbrækket dem mulighed for at foretage andre ting, de mere lyster. Dennis snakker om at komme ud at surfe, få clearret hovedet, hvor det

aktivitetsmæssige giver motivation og overskuddet til at komme tilbage til læringen igen om aftenen.

Der vil vedblives hos Illeris' teori om drivkraftdimensionen, hvor forståelsen går ud på, at det er nødvendigt for læringen, at der er en appel til elevernes interesser og anerkendelse af deres læringsforudsætninger, samt Banduras social læring ved at lære af sine omgivelser (kap 2.2+2.3). I overensstemmelse med, hvad der tidligere i analysen kom ind på, at det var vigtigt for eleverne, at de kan se meningen og relevansen i det, de laver. I forhold til indlæring, så gælder det for deres identitetsudvikling, hvor sociale relationer har en indflydelse. Dennis fortæller, at han er begyndt at blive rigtig glad for skolen, har fået overskud og finder det spændende. Han påpeger at have lært af sine medkursister, samt at han generelt lære af de mennesker han omgås (Bilag 1: 12, 19). Hans er uenig og beskriver, at skolen ikke kan krediteres for den udvikling, han har oplevet, men i stedet hans medicin (Bilag 1: 34). Mikkel giver udtryk for, at han har ændret sig meget og blevet mere selvstændig (Bilag 1: 54). Videre fortæller Mette, Lise og Hans herom:

Mette: *“Ja, jeg snakkede med Sara (red.) inde fra klassen af om, at man både forandrer sig på det personlige plan, men også det faglige, fordi jeg føler, jeg er mere engageret end i folkeskolen (...)”* (Bilag 1: 65 l. 16-18).

Lise: *”ja, jeg tror, at jeg er blevet mere åben i og med, at jeg føler mig mere tryk. Nu har jeg gået her i halvandet år snart. Og jeg har intet problem med at række hånden op, og det er noget jeg tit har fået afvide i folkeskolen, hvor jeg fik afvide at mundtligt der måtte jeg gerne være mere aktiv, og at vi ved at du kan, men du må gerne række hånden noget mere op. Det har jeg haft svært ved og sådan at fremlægge for klassen, det tænker jeg næsten ikke over længere”* (Bilag 1: 77 l. 17-22).

Hans: *” (...) vores identitet bliver mere bekræftet af hvor vi er i vores liv [Deres alder og placering mellem at være barn og voksen] Og står her og skal forme, hvordan man skal være fremadrettet, så jeg tror uddannelsen giver bedre muligheder for at finde sin identitet og udfolde sig end andre uddannelser”* (Bilag 1: 39 l. 18-24).

Det er umuligt at påpege præcis, hvad der har lagt til grund til denne udvikling. Det kan formodes, at kollektivet, HF-Cold Hawaii, og det, at de er blevet ældre, har været en faktor, men det vidner om, at alle har udviklet en interesse for skolen. Den vane eller præference med,

at skolen var noget de forbandt med noget kedeligt, negativt eller lignende er ophørt hos flere, så kan det formodes at være noget, der har sin baggrund fra uddannelsen. Dertil er Lise ikke alene om at have fået mere selvtillid og lyst til at engagere sig i undervisningen, det samme fremgår hos Dennis, Mikkel og Mette. De forklarer alle, at der er på grund af kollektivet, og at folk kender hinanden, hvor det er som at holde oplæg for sine venner. Der er ingen frygt forbundet med deltagelse, oplæg og at række hånden i vejret, som kunne hæmme deres engagement. Hans forklarer nærmere, at uddannelsen giver rig mulighed for at styrke de unges identitetsudvikling mere end ved andre uddannelser, hvor han pointerer, at uddannelsen har betydning, hvordan de skal være fremadrettet. Det kunne tyde på, at der i takt med undervisning, kollektiv og fysiske aktiviteter, giver mere læring end blot faglig, men også noget virkelighedsnært og identitetsskabende. Eleverne får positive mestringsoplevelser ved at kunne deltage aktivt i undervisningen, og på den måde få noget feedback på deres tanker og idéer, der er lærerigt.

5.0 Afslutning

I dette afsluttende kapitel vil specialets diskussion og konklusion fremtræde, men forinden disse udvikles, vil der kort laves en delkonklusion, som på baggrund af de analytiske iagttagelser kan blive vurderet, hvad fra analysen kan siges at have en eksemplarisk værdi.

I forhold til denne HF, hvor mange forskelligheder kan begå sig omkring hinanden kan der godt argumenteres for, at det er noget, der vil finde sted for alle gymnasier. Dette især efter massegymnasiets indtræden. Det sted, der ikke kan vurderes som værende af eksemplarisk værdi er uddannelsens egenskab om at tiltrække folk fra forskellige geografiske områder. Det er de færreste unge, der vælger ungdomsuddannelser langt væk hjemmefra.

Det fællesskab, der blev synlig i Hf-klassen og i kollektivet vil være mulig at kunne opstå andre steder, hvis der på tilsvarende vis, kunne formes et kollegie, der tillod de unge at bo sammen og studere sammen. Det er også det som Illeris fremhæver som heldagsskolen og de fordele, der medfølger (Illeris, 2013: 67). Det er i virkeligheden noget, der længe har været kendt fra efterskolerne, at der er en generel læringsværdi ved at rykke væk hjemmefra og studere i fællesskab med ligesindede, samt læring af forskellighederne. Det er de færreste, der kan dette og har de sociale egenskaber til det. Dermed må dette betegnes som noget, der særligt finder sted på HF-Cold Hawaii. I stedet kan det formodes, at et øget fokus på fællesskab, vil kunne

udbedre nogle af de problemer, der findes omkring ensomhed og mistroivsel, hvor, der kan læres noget af HF-Cold Hawaii. Dette ville også kunne gavne engagementet, i form af folk ville turde deltage mere.

De læringstypologier og fremgangsmåder, hvor undervisere går i øjenhøjde, viser tillid til sine elever, at undervisningen drejes i retning af elevernes interesser, præferencer og noget de kan forholde sig til, at der giver medindflydelse, samt lader eleverne styre noget af undervisningen. Det kan vurderes som metoder, der vil kunne optræde på andre skoler, og dermed kan have en eksemplarisk værdi.

Til sidst kan de fysiske aktiviteter nævnes, i specialets indledende kapitel, blev det belyst fysiske aktiviteter i form af sport, som ville kunne give et afbræk fra den stressede hverdag unge oplever. Det fremgår i analysen, at det har ganske positive effekter for eleverne, det kan anses som noget, der let kunne optræde på andre skoler. Det er allerede tilfældet, at flere skoler forener gymnasie med fritidsaktiviteter, her kan der fremhæves et eksempel ved at nævne Ikast-Brande idrætsgymnasium.

5.1 Diskussion

I dette diskussionsafsnit, vil enkelte perspektiver fra Ove Kaj Pedersens og Knud Illeris' syn på konkurrencestatens tilgang til læring, blive sat i forhold til de analytiske fund og specialets empiri. Det vil på ingen måde, kunne fungere som en udtømmende fremstilling af deres forståelser, men at kunne supplere emnet fra flere vinkler.

Den uddannelsespolitik, der findes i konkurrencestaten, handler ifølge Ove Kaj Pedersen om at skabe og videreudvikle de nationale fordele. Det er en økonomisk optik, der har det formål at skabe et stort udbud af kompetente og motiverede folk, der skal stå til rådighed overfor arbejdsmarkedet (Pedersen, 2014: 27). Den situation, der findes omkring konkurrencestatens indpas i uddannelsessystemet, har betydet, at menneskesynet og dannelsesidealet er skiftet til at se på mennesket som opportunistiske, rationelle og egeninteresserede, hvor dannelsesidealet går ud på, at disse mennesker skal motiveres, reguleres og kontrolleres, så de vil deltage i fællesskabets interesser med fokus på hvert enkelt individ ved eksempelvis test og elevplaner. Uddannelserne underlægges økonomiske rammer og resultatkrav, hvor der indføres kontrol gennem dokumentation på uddannelsesinstitutionerne (Pedersen, 2014: 24-26).

Dannelsesidealet er gået fra at være dannelse til medborgerskabsdemokrati og frigørelse, hvor det nu handler om kontrol, tvang og fokus på selvforsørgelse.

På observationsdagene var fremmødet beskedent, men efter udsagn fra informanter og undervisere, så er fraværet generelt lavt hos eleverne i klassen. HF-Cold Hawaii har et begrænset frafald af unge, der springer fra uddannelsen, det var i hvert fald sådan i årene 2016 og 2017. Sidstnævnte havde et frafald på blot 6.6 procent. Lise tilkendegav i interviewet, at en betydelig del var frafaldet denne årgang. Dermed må frafaldet her forventes at være højere end de forrige årgange, men dette er blot ét tilfælde ud af de tre kendte, hvor det kan diskuteres, hvorvidt det er et enkeltstående tilfælde. Alligevel siger dette stadig noget om uddannelsen, når årsagen for frafald er socialt og ikke fagligt begrundet. Karaktergennemsnittet er højere hos HF-Cold Hawaii med 1-2 procentpoint end hos andre HF-uddannelser. Det er bemærkelsesværdigt, når uddannelsen kan vurderes hovedsageligt at tiltrække elever, der er frafaldet andre uddannelser, som er skoletrætte og som falder ind i den gruppering, der er svære at motivere. Disse resultater vil kunne tolkes at være særdeles vellykket i forhold til den uddannelsespolitik, der findes i konkurrencestaten med resultatkrav og skolens, som har til opgave at løfte de unge, så de kan blive til noget for arbejdsmarkedet.

Mikkel: “ (...) hvis vi får afleveringer for og ikke aflevere, så kan vi få fravær for det og for meget fravær, det er ikke så godt” (Bilag 1: 55 l. 20-21).

Uddannelsen bruger elementer fra konkurrencestatens styringslogik. Dette sker blandt andet ved klippekortsystemet og fravær for manglende aflevering af opgaver. En guleroed ved mulighed for aflyste lektioner til fordel for gode bølger, der skal give en bagvedliggende motivation til at møde op til undervisningen. Dette giver implicit en manglende tiltro til de unge mennesker på uddannelsen, at der må være kontrol og motivation til for, at eleverne vil ‘tage sig sammen’ i forhold til uddannelsen. Det fremgår i kap 1.1, at HF-Cold Hawaii forsøger at forene udviklings- og læringskultur sammen med præstation og kompetenceudvikling til arbejdsmarkedet, med fleksibilitet, omstillingsparathed, livredning og branding inden for turistbranchen og med mere. Dermed forsøger uddannelsen ikke at undvige fra den optik, der florere i uddannelsessystemet på baggrund af konkurrencestaten, men i stedet at have taget ved lære af den og forsøgt at løse nogle af de højaktuelle problemer, der findes i uddannelsessystem og samfund som stadigvæk indbefatter de principper, der gør sig gældende i samfundet.

Knud Illeris er ikke enig i anvendelsen af en styringslogik, da han påpeger, at det er mere hæmmende end, at det gavner. Det hæmmer de unge på uddannelserne, og fastholder dem som skolebørn ved mentalt at indespærre og fastholde dem i grundlæggende uselvstændighed. I stedet efterspørger Illeris forløb, der fremmer og støtter en tidssvarende identitetsudvikling, der kan tilpasse forskellige situationer i voksenlivet. Konkurrencestaten er kun i stand til at have opmærksomhed på de målbare resultater, som er på bekostning af de ikke målbare, hvilket ifølge Illeris er mindst lige så vigtige. Illeris kritiserer konkurrencestaten for helt at falde ved siden af, når det drejer sig om menneskelige forhold. Han anser nødvendigheden i at stræbe efter at optimere læringen og behovet for de bedste mulige kompetencer til arbejdskraften, der hæver konkurrenceevnen. Han påpeger, at den måde, der er aktuel nu, er helt forskruet med fokus på at reducere omkostningerne pr. elev og det faktum, at gymnasierne har en stigende andel af unge, der består med ringe karakterer på trods af målsætninger om det modsatte (Illeris, 2014: 208-213; Illeris, 2019: 7-8).

På trods af den indledende bemærkning om styringslogik, må det forventes, at Illeris vil se sig enig i nogle af de andre tiltag HF-Cold Hawaii har lavet med medbestemmelse hos eleverne, inklusion til beslutningerne og perspektivering til ungdomsliv, og det de unge går igennem. Skolen har fokus på det sociale og elevernes personlige udvikling både i kollektivet som sociale væsner, læring i fællesskabet, fokus på de fysiske aktiviteter og i de forskellige forløb. Hvor læring på skolen ikke kun handler om at sidde på en stol. Dette synes samstemmende med, hvordan Illeris finder løsningen på nogle af de aktuelle problemer i uddannelsessystemet. Idet han retter opmærksomheden på fællesskabet i stedet for blot på individet og derigennem skabe et sundt læringsmiljø, da elever i klasser, der har det godt sammen generelt klarer sig bedre og har en stor betydning for dem, der klarer sig dårligst (Illeris, 2013: 55-58).

HF-Cold Hawaii formår på en måde at placere sig mellem de forståelser, der bringes af Illeris og Pedersen. De unge vil gerne have det sjovt, og kunne identificere sig med det, de laver. De er ikke så resultatorienterede og mekanisk styret, de vil gerne reflektere og arbejde i grupper. Dette kan godt siges at være kvaliteter, der er ønskværdige ude på arbejdsmarkedet og omstændigheder, der skaber en god læringskultur, men det kræver, at den økonomiske tænkemåde skal være mindre dominerende og menneskelige egenskaber skal have mere plads og anerkendelse.

5.2 Konklusion

Det analytiske afsnit, er bestående af tre gensidigt supplerende analyseniveauer, der er forment på baggrund af teorien af Pierre Bourdieu, Knud Illeris og Albert Bandura, der har ved hjælp af en socialkonstruktivistisk analysemåde bidraget med iagttagelsesledende begreber til undersøgelsen. Teorien angiver de omstændigheder, der giver de forhold til at forstå iagttagelsen og forme et perspektiv på et udsnit af den sociale virkelighed. Det har været formålet, at der skulle opnås den ønskede indsigt til at besvare specialets problemformulering:

Hvordan formår HF-Cold Hawaii's kombination af faglige og sociale elementer at fremme trivsel og motivere gymnasiefremmede og unge med dårlige erfaringer med uddannelse?

Undersøgelsen har taget udgangspunkt i de højaktuelle problemer, der findes i uddannelsessystemet om mistrivsel og motivationskrise, som har mødt en del forskning, hvor der er kommet adskillige vurderinger på problemet. I specialet har den videnskabelige interesse været, hvordan problemerne kan blive imødegået i lyset af konkurrencestatens dannelsesideal og performancekultur i samfundet ved en ny måde at tænke en gymnasial uddannelse på. Dermed blev HF-Cold Hawaii et interesseområde, da deres måde at nytænke en gymnasial uddannelse på, kan give nye strategier, der kan læres af i forhold til håndtering af de udfordringer, der findes i forhold til gymnasiale uddannelser.

Forskningsmetoden har været deltagerobservation, semistrukturerede interviews og kvalitative analysestrategier til at være videnskabende i forhold til dette konkrete tilfælde. Ud fra interviewene og observationerne, er det blevet muligt at få indsigt i elevernes oplevelser omkring HF-Cold Hawaii, hvordan de agere i klassen, deres tanker om uddannelse og egne evner samt deres forskellige sociale ressourcer. Specialet kan ikke producere evidensbaseret og generaliserbar viden om fænomenet mistrivsel og motivationskrisen. Det kan den ikke med denne afgrænsede og konkrete undersøgelse af en HF-klasse med en ny, nærmest eksperimenterende tilgang til uddannelse, der ikke har eksisteret længe og som stadig justeres løbende. End ikke to årgange vil kunne sammenlignes på alle punkter, men stadig på de fleste. HF-Cold Hawaii har ladet sig inspirere af efterskole og højskolelivet, uddannelsen gør brug af en aktiv livsstil og lokalmiljøet. Det har ikke været formålet at kunne generalisere ud til den brede skole. Interessen er i stedet, at se på, hvad der kan læres af dette konkrete eksempel, der

sker på HF-Cold Hawaii og dermed opnå viden, der er repræsentativ af en eksemplarisk karakter. Endda ikke at vurdere noget som værende godt eller skidt, men i stedet at vurdere, hvad der sker og hvordan.

En gennemgående udfordring i undersøgelsen har været, at det ikke har været muligt at bruge teorien på alle tolkningernes dele, selvom det ville have været oplagt på flere dele af empirien. I stedet har det været nødvendigt at begrænses til enkeltfortolkninger på baggrund af de iagttagelsesledendes begreber fra teorien. Det blev ud fra analysen først erfaret ved hjælp af en teoretisk optik, som er formuleret af Pierre Bourdieu, hvilke baggrunde informanterne havde. Det kunne vurderes, at eleverne ikke var i besiddelse af en tyngt vægt af nedarvet dannelseskapital. Trods de havde lært pli, hensyntagen og kendskab til normerne på en skolegang. De elevtyper, der fandtes i klassen, var nogle, der alle havde forældre med en uddannelsesbaggrund, der hovedsageligt, befandt sig som professionsbacheloruddannelser og erhvervsuddannelser. En vurdering her kunne være, at unge med forældre som har en lang videregående uddannelse og på den måde erhvervet sig en vægt og betydelig mængde dannelseskapital, sådan ville få tilegnet sig en habitus, der måske var mere egnet på de typiske gymnasieuddannelser. De næste dele blev tolket ud fra motivationelle teorier af Bandura og Illeris i form af drivkraftdimensionen og samspillet, hvor det fremgår i interviewene, at HF-uddannelsen, var oplagt for unge på kanten af uddannelsessystemet, der synes en ungdomsuddannelse, er kedelig eller for svær og for unge, der søgte et fællesskab samt bevægelse på skemaet. Dette skulle angiveligt forbedre indlæringssevnen og kunne fungere som bagvedliggende motivation til gennemførelse af uddannelsen. De unge beskrives at være på uddannelsen, for at have to sjove år, hvor HF-eksamen er en bonus ved siden af.

I undersøgelsen kommer det frem, at det sociale liv har en stor betydning. Det er det sociale liv, der får indflydelse på, om folk har det godt. Det har været bevæggrunden for tilvalget af uddannelsen og det, der får sin betydning for fleres frafald samt en enkelt elevs mistrivsel. På trods af sociale afstande, forskellige habitus, egenskaber, sociale kår og personligheder, så har eleverne i klassen stræbet efter at inkludere alle og i fællesskab at håndtere det faglige, sociale og aktivitetsmæssige. De forsøger som fællesskab at løfte alle, hvor der er en gennemgående holdning blandt eleverne, at der er noget de kan lære af hinanden, at de kan lære af forskellighederne samt at skulle forholde sig til tingene i forhold til en større social sammenhæng. Det er for eleverne motiverende, at de har medindflydelse på undervisningen både i form og indhold, at underviserne ser eleverne i øjenhøjde og ikke som autoriteter.

Eleverne beskriver, de er mere engagerede, når de kan gå i skole i fællesskab, følges og håndtere opgaver med hinanden, hvor de så samtidig i kollektivet lærer noget om at være udeboende og om voksenlivet. Eleverne beskriver, at selvom, de har dårlige erfaringer fra folkeskole og andre uddannelser, så har de her udviklet sig til at blive mere faglige, seriøse og selvstændige, samt har haft positive oplevelser, hvad angår det skolerelaterede på HF-Cold Hawaii.

Informanterne forklarer, at alle elever på holdet er tætte venner, og der er dermed ikke forbundet frygt ved aktiv deltagelse i timen eller ved at tale om problemer og usikkerheder, hvor alle står klar til at give støtte og en hjælpende hånd, de steder, hvor eleverne ikke selv kan. Det er ærgerligt, at der i interviewene ikke blev lagt mere opmærksomhed på de elever, der er frafaldet netop HF-Cold Hawaii og spurgt mere ind til, den enkelte elev, der blev nævnt som ikke at trives. Alle informanter blev spurgt ind til det, men det viste sig at være et lidt ømtåleligt emne, hvor det ikke vides sikkert om der overhovedet ville kunne graves mere empiri op om denne episode, men kan kun konkludere, at det er noget, der har sin eksistens og ikke i stand til at vurdere videre på dets betydning.

På baggrund af disse iagttagelser må det konkluderes, at HF-Cold Hawaii må betragtes som et igangværende arbejde, hvor tingene hele tiden ændre sig og de forsøger at finde sig til rette som en ny tilgang til en gymnasial uddannelse. Det er en uddannelse, der har nogle lovende udsigter til at få selv de gymnasiefremmede og gentagne frafaldne til at gennemføre en gymnasial uddannelse, ved hjælp af socialt liv, fleksibilitet, fysiske aktiviteter på skemaet og hensyntagen til, at der skal være plads til de unge. Den mistrivsel, der fremgår specialets indledende kapitel, fornemmes ikke at have samme fremtoning i klassen, da stræben efter det sociale samliv og fællesskab vurderes at komme de fleste af disse problemer til livs. En interessant iagttagelse af eleverne i klassen er at de i mindre grad går op i karakterræs, hvor det i virkeligheden betyder mindre for dem, de vil bare klare sig så godt de kan og tage den derfra. Det er bemærkelsesværdigt, at HF-Cold Hawaii, så har et karaktergennemsnit på 1-2 procentpoint højere end gennemsnittet af HF-uddannelserne, når det ikke er noget, der efterstræbes.

6.0 Litteraturliste

6.1 Faglitteratur

- Antoft, Rasmus og Salomonsen, Heidi Houlberg (2007). Det kvalitative casestudium - introduktion til en forskningsstrategi. I: Håndværk & horisonter. Syddansk Universitetsforlag.
- Bandura, Albert (1977a). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review* 1977, Vol. 84, No. 2, 191-215
- Bandura, Albert (1977b). *Social learning theory*. 1 udgave. 1. oplag. Prentice-Hall
- Bandura, Albert (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of control*. 1. udgave. 1. oplag. W. H. Freeman and Company.
- Bourdieu, Pierre (2008). *Af praktiske grunde*. 1 udgave. 5 oplag. Hans Reitzels forlag.
- Brinkmann & Tanggaard (2015). *Kvalitative metoder - En grundbog*. 2. udgave, Hans Reitzels forlag.
- Broady, D. (2003), *Kapitalbegrebet som uddannelsessociologisk værktøj*, I: Bjerg, J. (ed.): *Pædagogik – en grundbog til et fag*, København: Hans Reitzels Forlag, pp. 457-494.
- Esmark, Kim (2006). *Bourdieu's uddannelsessociologi*. I: Prieur, Annick & Sestoft, Carsten (ed.). *Pierre Bourdieu - En introduktion*. 1. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels forlag.
- Esmark, Anders et al. (2005). *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*. 1. udgave. Roskilde universitetsforlag.
- Hansen, Brian Benjamin & Ingemann, Jan Holm (2016). *At se verden i et sandkorn om eksemplarisk metode*. 1 udgave 1 oplag. Samfundslitteratur.
- Illeris, Knud (2013). *Læringsmiljø skal skabes - motivation skal findes*. I: Sørensen, Niels Ulrik et. al. (red.). *Unge motivation og læring - 12 eksperter om motivationskrisen i uddannelsessystemet*. 1 udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.
- Illeris, Knud (2014). *Læring og identitetsudvikling*. I: Knud Illeris (red.) *Læring i konkurrencestaten - Kapløb eller bæredygtighed* 1. udgave, 2. oplag Samfundslitteratur
- Illeris, Knud (2017). *Læring*. 3. Udgave. 3. oplag. Samfundslitteratur.
- Illeris, Knud (2019). *Læring i konkurrencestaten: Problemer og alternative perspektiver*. *Unge pædagoer*. Årg. 80, nr. 2 (2019): 5-14

- Ingemann, Jan Holm. (2013) Videnskabsteori for økonomi, politik og forvaltning. Samfundslitteratur
- Kaspersen, Lars Bo & Blok, Anders (2011). Teorisynteser og nybrud i moderne sociologi. I: Heine Andersen (red.). Sociologi - en grundbog til et fag. 4. udgave 2. oplag. Hans Reitzels forlag.
- Kähler, Carl F. (2012), Det kompetente selv - En introduktion til Albert Banduras teori om selvkompentence og kontrol, 1. udgave, 1. oplag, Frydenlund.
- Keller, Kurt Dauer (2016). Det metodologiske begreb om det eksemplariske. I: Hansen, Brian Benjamin & Ingemann, Jan Holm. At se verden i et sandkorn om eksemplarisk metode. 1 udgave 1 oplag. Samfundslitteratur.
- Kristiansen Søren, Krogstrup Hanne K. (1999). Deltagende observation: introduktion til en samfundsvidenskabelig metode. Hans Reitzels Forlag.
- Kristiansen, Søren (2007). Etik og feltarbejde - udfordringer og dilemmaer i sociologisk praksis. I: Antoft et al., (ed.): Håndværk og horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitativ metode. 1 udgave 1. oplag. Syddansk universitetsforlag pp. 226-248.
- Kristiansen, Søren (2015). Kvalitative analyseredskaber. I: Brinkmann & Tanggaard. Kvalitative metoder - En grundbog. 2. udgave, Hans Reitzels forlag.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2015). Interview: introduktion til et håndværk. 3. udgave, 1. oplag Hans Reitzels forlag.
- Olesen, Henning Salling (2017). Gymnasiets udvikling i en uddannelsessociologisk perspektiv. I: Jens Dolin m.fl. (red.). Gymnasiepædagogik - en grundbog. 3. udgave. 1. oplag.
- Pedersen, Ove Kaj (2011), Konkurrencestaten, 1 udgave. 2. oplag. Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, Ove Kaj (2013), 85 procent er en historisk succes, I: Sørensen, Niels Ulrik et. al., Unges motivation og læring - 12 eksperter om motivationskrisen i uddannelsessystemet. 1 udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, Ove Kaj (2014). Konkurrencestatens og dens uddannelsespolitik. I: Knud Illeris (red.) Læring i konkurrencestaten - Kapløb eller bæredygtighed 1. udgave, 2. oplag. Samfundslitteratur
- Prieur, Annick & Sestoft, Carsten (2006). Bourdieus epistemologi og sociologiens håndværk. I: Prieur, Annick & Sestoft, Carsten (ed.). Pierre Bourdieu - En introduktion. 1. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels forlag.

- Rasborg, Klaus (2009). Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I: Fuglsang, Lars og Olsen, Poul Bitsch (ed.): Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - På tværs af fagkulturer og paradigmer. 2. udgave, 4 oplag. Roskilde Universitetsforlag
- Sestoft, Carsten (2006). Om Pierre Bourdieu og hans værk. I: Prieur, Annick & Sestoft, Carsten (ed.). Pierre Bourdieu - En introduktion. 1. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels forlag.
- Szulevicz, Thomas (2015). Deltagerobservation. I: Brinkmann & Tanggaard. Kvalitative metoder - En grundbog. 2. udgave, Hans Reitzels forlag.
- Sørensen, Niels Ulrik et. al., (2013). Unges motivation og læring - 12 eksperter om motivationskrisen i uddannelsessystemet. 1 udgave. 3. oplag. Hans Reitzels Forlag.

6.2 Internetressourcer:

- Boier, Peter (2019), Forsker: Unge på gymnasiet føler pres, ensomhed og er dårlige til at snakke om det, DR.DK, Senest besøgt 10-09-2019 på <https://www.dr.dk/nyheder/indland/forsker-unge-paa-gymnasiet-foeler-pres-ensomhed-og-er-daarlige-til-snakke-om-det>
- Børne- og undervisningsministeriet (2019). Professionsbacheloruddannelse Diplomingeniør-maskinteknik. Børne- og undervisningsministeriet. senest besøgt 14-12-19 på: <https://www.ug.dk/uddannelser/professionsbacheloruddannelser/tekniskeogteknologiskeudd/diplomingenioeruddannelser/diplomingenioer-maskinteknik>
- Fuglsang, Jacob (2019), Pernille Rosenkrantz-Theil: Ingen skal have et oplagt nederlag, Politikken Senest besøgt 3-9-19 på: <https://politiken.dk/indland/uddannelse/art7359652/Ingen-skal-have-et-oplagt-nederlag>
- Hansen, Karina Borg (2015), Surf-uddannelse vinder pris, tvmidtvest. senest besøgt 26-11-2019 på: <https://www.tvmidtvest.dk/artikel/surf-uddannelse-vinder-pris>
- Holm, Morten Kyndby (2018), Rekord: Igen stor søgning til HF-Cold Hawaii, Nordjyske, Senest besøgt d. 18-09-19 på: <https://nordjyske.dk/nyheder/igen-stor-soegning-til-hf-cold-hawaii/011d4e6a-c30e-4bcf-a358-6330de3dc163>
- Lysgaard, Alexandra Lund (2018), HF-succes i Cold Hawaii: Rekordmange gennemfører surflinje, tvmidtvest, Senest besøgt 14-09-2019 på:

<https://www.tvmidtvest.dk/artikel/hf-succes-i-cold-hawaii-rekordmange-gennemfoerer-surflinje>

- Rohleder, Marie (2019). "Hf som et 2-årigt teambuilding-kursus". Gymnasieskolen. Senest besøgt 27-09-19 på: <https://gymnasieskolen.dk/hf-som-et-2-aarigt-teambuilding-kursus>
- Sørensen, Tea Krogh (2013), "Generation Målrettet" mangler motivation. Jyllandsposten, Senest besøgt 14-09-19 på: <https://jyllandsposten.dk/premium/indblik/ECE5926939/generation-maalrettet-mangler-motivation/>
- Sørensen, Julian Drud (2019), Nanna og Mikkel blev trætte af gymnasiet: Nu kombinerer de studiet med surfing, Nordjyske, Senest besøgt 18-09-19 på: https://nordjyske.dk/nyheder/thisted/nanna-og-mikkel-blev-traette-af-gymnasiet-nu-kombinerer-de-studiet-med-surfing/98845f51-da68-4b3e-90b3-3738d1024975?fbclid=IwAR0_61ahznPBoCtVHJObELKFH9vwYJFue3JTzVhbUc_IJm-rkUqDAK82uc8
- Thorup, Mette-Line (2014). Konkurrencestatens nye dannelsesideal: Du skal kunne motivere dig selv. Information. Senest besøgt 20-12-19 på: <https://www.information.dk/indland/2014/08/konkurrencestatens-nye-dannelsesideal-motivere>
- Thy-Mors HF & VUC (2019A), Hvad er "HF-Cold Hawaii"?, VUCTM, senest besøgt 19-12-2019 på: <https://vuctm.dk/uddannelser/2-aarig-hf/faq-hf-cold-hawaii/>
- Thy-Mors HF & VUC (2019B), HF-Cold Hawaii, Senest besøgt 14-09-19 på: <https://vuctm.dk/uddannelser/2-aarig-hf/hf-cold-hawaii/>
- Videbæk, Klaus & Schlaikier, Katja (2019), Unge om pres i gymnasiet: 'Man kan aldrig sådan hundrede procent slappe af. Dr.dk. Senest besøgt 27-09-19 på: <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/nordjylland/unge-om-pres-i-gymnasiet-man-kan-aldrig-saadan-hundrede-procent-slappe>
- VUC årsmøde (2015), Dannelsens historie, Nordisk netværk for voksnes læring, senest besøgt 26-11-2019 på: <https://www.slideshare.net/Nordvux/dannelsens-historie>